

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 2.6.2014
SWD(2014) 414 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Αξιολόγηση του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων του 2014 για την
ΚΥΠΡΟ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνοπτική παρουσίαση	3
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	5
3. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	6
3.1. Δημοσιονομική πολιτική και φορολογία.....	6
3.2. Χρηματοπιστωτικός τομέας	8
3.3. Αγορά εργασίας, εκπαίδευση και κοινωνικές πολιτικές	10
3.4. Διαρθρωτικά μέτρα για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας	11
3.5. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης.....	14
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	15
Συνοπτικός πίνακας σχετικά με τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».....	16
Παράρτημα.....	21

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι μακροοικονομικές προοπτικές εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση. Μολονότι η ύφεση υπήρξε σημαντική, ήταν λιγότερο έντονη από ό,τι αναμενόταν, το 2013 (5,4%), χάρις στις ανθεκτικές επιδόσεις του τουρισμού και του τομέα παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών και χάρις στην μικρότερη από την αναμενόμενη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Η απασχόληση έχει μειωθεί και το ποσοστό ανεργίας έχει αυξηθεί σημαντικά· ωστόσο, η αγορά εργασίας απεδείχθη ευέλικτη και η σταδιακή προσαρμογή των μισθών συνέβαλε στη συγκράτηση της πτώσης στην απασχόληση. Η ανάγκη για προσαρμογή του χρέους του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα από το σημερινό υψηλό επίπεδο θα συνεχίσει να λειτουργεί ως τροχοπέδη για την οικονομική ανάπτυξη. Το ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί περαιτέρω κατά -4,2%, το 2014, και η οικονομία αναμένεται να επιστρέψει σε συγκρατημένη ανάπτυξη 0,4% το επόμενο έτος, και στη συνέχεια να βελτιωθεί μόνον βαθμιαία, δεδομένου ότι η εγχώρια ζήτηση επιβαρύνεται από την ανάγκη να μειωθούν τα πολύ υψηλά επίπεδα χρέους. Παρά ταύτα, οι κίνδυνοι που περιβάλλουν αυτές τις προοπτικές εμφανίζουν πτωτική τάση. Οι κίνδυνοι απορρέουν κυρίως από την βραδύτερη από την προβλεπόμενη εξυγίανση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μια πιθανή παρατεταμένη περίοδο αυστηρών όρων χορήγησης δανείων, ενδεχόμενη βραδύτερη από την προβλεπόμενη διαδικασία απομόχλευσης των νοικοκυριών, περαιτέρω επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας και την περαιτέρω αύξηση των γεωπολιτικών εντάσεων στη Ρωσία και την Ουκρανία.

Οι δημοσιονομικές επιδόσεις παρέμειναν ισχυρές. Οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2013 έχουν επιτευχθεί σε αξιοσημείωτο βαθμό, τόσο λόγω της συνεχιζόμενης συνετής εκτέλεσης του προϋπολογισμού όσο και της λιγότερο σοβαρής ύφεσης από ό,τι αναμενόταν. Το δημόσιο έλλειμμα του 2013 ήταν τελικά περίπου 2 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από τον στόχο που είχε τεθεί, ενώ το δημόσιο έλλειμμα του 2014 προβλέπεται να είναι κατά ½ περίπου εκατοστιαία μονάδα χαμηλότερο από το αναμενόμενο στο παρελθόν, στο 5,3% του ΑΕΠ.

Το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής έχει ως βασικούς στόχους να βοηθήσει την Κύπρο να επανέλθει σε πορεία βιώσιμης ανάπτυξης με καλύτερες προοπτικές απασχόλησης και να αποκαταστήσει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Το πρόγραμμα βασίζεται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2012 για την Κύπρο, οι οποίες έχουν εν μέρει υλοποιηθεί έως σήμερα, καθιστώντας τη σταθερή υλοποίηση του προγράμματος ουσιώδους σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε μακροπρόθεσμη βάση. Η πλήρης εφαρμογή του προγράμματος θα είναι επίσης καίριας σημασίας ώστε να διασφαλιστεί πρόοδος ως προς τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Το πρόγραμμα της Κύπρου παραμένει σε σωστή πορεία υλοποίησης, ένα έτος μετά τη συμφωνία επ' αυτού, στις 24 Απριλίου 2013. Έχει επιτευχθεί πρόοδος σε όλους τους βασικούς στόχους του προγράμματος, και συγκεκριμένα στον τραπεζικό τομέα, στη δημοσιονομική εξυγίανση και στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις. Οι βασικές προκλήσεις για την προσεχή περίοδο συνίστανται στα εξής:

- **Τραπεζικός τομέας:** διαφαίνονται σημάδια σταθεροποίησης στον τραπεζικό τομέα, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις. Αυτές αφορούν κυρίως την ανάγκη για εξυγίανση των ισολογισμών των τραπεζών από το υψηλό επίπεδο μη εξυπηρετούμενων δανείων και για μείωση του χρέους του ιδιωτικού τομέα, ώστε να αποκατασταθούν οι πιστώσεις και η βιώσιμη ανάπτυξη. Βασικό στοιχείο για τον σκοπό αυτόν αποτελεί η διαμόρφωση ενός κατάλληλου πλαισίου αναδιάρθρωσης του χρέους. Χρειάζεται επίσης να συνεχιστούν οι εργασίες για την εφαρμογή των σχεδίων αναδιάρθρωσης των εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων. Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η περαιτέρω χαλάρωση των ελέγχων στα κεφάλαια δεν θέτει σε

κίνδυνο τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Χρειάζεται ακόμη να συνεχιστούν οι εργασίες σχετικά με το πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

- **Δημόσια οικονομικά:** βασιζόμενες στις ισχυρές δημοσιονομικές επιδόσεις μέχρι στιγμής, οι αρχές θα πρέπει να εξακολουθήσουν να διατηρούν τη συνετή εκτέλεση του προϋπολογισμού. Όπως συμφωνήθηκε από την έναρξη του προγράμματος, θα είναι αναγκαία μια πρόσθετη προσαρμογή κατά τα τελευταία έτη, προκειμένου να επιτευχθεί ο μακροπρόθεσμος στόχος για σταθερό πρωτογενές πλεόνασμα 4% του ΑΕΠ, το οποίο είναι αναγκαίο για να τεθεί το δημόσιο χρέος σε διατηρήσιμη πτωτική τροχιά.
- **Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις:** η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων έχει προχωρήσει, αν και ορισμένες μεταρρυθμίσεις χρειάζεται να επιταχυνθούν. Παρατηρήθηκε πρόοδος, κυρίως, στους τομείς της φορολογικής διοίκησης – όπου σκοπός είναι να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της είσπραξης – της διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών, της μεταρρύθμισης της φορολογίας ακίνητης περιουσίας – με στόχο να βελτιωθεί ο δίκαιος χαρακτήρας της φορολογικής επιβάρυνσης – και όσον αφορά τη βελτίωση των πολιτικών ενεργοποίησης της αγοράς εργασίας. Βασική προτεραιότητα είναι η έγκριση της μεταρρύθμισης της κοινωνικής πρόνοιας, ώστε να παρασχεθεί επαρκής κοινωνική προστασία για ευάλωτα νοικοκυριά κατά την παρούσα φάση οικονομικής κάμψης. Επίσης, θα πρέπει να τεθεί ταχέως σε εφαρμογή το σχέδιο ιδιωτικοποίησης. Η καθιέρωση ενός εθνικού συστήματος υγείας αποτελεί μια άλλη σημαντική προτεραιότητα· η πρώτη φάση της αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή στα μέσα του 2015.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά από αίτημα που υποβλήθηκε από την Κύπρο, στις 25 Ιουνίου 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο διαπραγματεύθηκαν με τις κυπριακές αρχές πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής, το οποίο εγκρίθηκε από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), στις 24 Απριλίου 2013, και το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, στις 15 Μαΐου 2013. Το πρόγραμμα καλύπτει την περίοδο από το 2013 έως το 2016. Η χρηματοδοτική δέσμη καλύπτει ποσό ύψους έως 9 δισ. ευρώ, που παρέχεται από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, και 1 δισ. ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Μέχρι στιγμής, έχει εκταμιευθεί συνολικό ποσό 5,1 δισ. ευρώ (4,75 δισ. ευρώ από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και 340 εκατ. ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο).

Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος πολιτικής βασίζονται σε τρεις κύριους πυλώνες: i) πολιτικές για την αποκατάσταση της ευρωστίας του χρηματοπιστωτικού τομέα και της εμπιστοσύνης των καταθετών και των αγορών, με βάση την ολοκληρωτική αναδιάρθρωση και τη μείωση του μεγέθους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και την ενίσχυση της εποπτείας· ii) εξακολούθηση της δημοσιονομικής εξυγίανσης, ώστε να διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης, έως το 2016, και να τεθεί ο δείκτης ακαθάριστου δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ σε σταθερή πτωτική τροχιά μεσοπρόθεσμα· και iii) διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και για την επαναφορά της οικονομίας σε φάση βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να καταστεί δυνατή η εξάλειψη των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Όπως ισχύει για όλα τα κράτη μέλη που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα χρηματοδοτικής συνδρομής, η πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή του συνοδευτικού προγράμματος πολιτικής στην Κύπρο παρακολουθείται σε τακτική και συγκεκριμένη βάση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μνημονίου Συνεννόησης. Το παρόν έγγραφο εργασίας, που συντάχσαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2014, παρέχει συνοπτική εικόνα της πρόσφατης προόδου ως προς την εφαρμογή του προγράμματος και την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν στις εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής, που δημοσιεύονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από κάθε αποστολή ελέγχου.¹ Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτενείς απαιτήσεις αναφοράς που προβλέπονται στα προγράμματα χρηματοδοτικής συνδρομής, καθώς και την αυστηρή παρακολούθηση και επιβολή τους, οι χώρες που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα εξαιρούνται από την υποχρέωση υποβολής εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων και προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης (κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 472/2013, άρθρο 10 παράγραφος 1). Ωστόσο, η Κύπρος υπέβαλε επικαιροποιημένο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, στις 30 Απριλίου 2014, και τους δημοσιονομικούς πίνακες του προγράμματος σταθερότητας.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας το 2013 ήταν λιγότερο έντονη από ό,τι αναμενόταν αρχικά, γεγονός που αντικατοπτρίζει, αφενός, την ανθεκτικότητα των επιδόσεων του τουρισμού και του τομέα παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών και, αφετέρου,

¹ Οι εν λόγω εκθέσεις, μαζί με άλλες πληροφορίες που αφορούν το πρόγραμμα χρηματοδοτικής συνδρομής, είναι διαθέσιμες στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/cyprus/index_en.htm

την μικρότερη από την αναμενόμενη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Αντανακλώντας τη μεγάλη οικονομική κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, ο πληθωρισμός συνέχισε να μειώνεται το 2013 και στις αρχές του 2014. Παρά ταύτα, πολλοί παράγοντες συνέχισαν να επηρεάζουν αρνητικά την οικονομία, συμπεριλαμβανομένων των αυστηρών όρων δανεισμού, των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, των προσαρμογών των μισθών τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και της επιδείνωσης των συνθηκών στην αγορά εργασίας.

Η αγορά εργασίας έχει πληγεί σημαντικά, αλλά απεδείχθη γενικώς ευέλικτη και οι αποδοχές ανά μισθωτό έχουν προσαρμοστεί σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα το 2013. Το γεγονός αυτό συγκράτησε την πτώση του ποσοστού απασχόλησης, το οποίο υποχώρησε στο 67,1% για την ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών και, σε συνδυασμό με τις μεταναστευτικές εκροές, συνέβαλε στον περιορισμό των αυξήσεων του ποσοστού ανεργίας, το οποίο, ωστόσο, ανήλθε σε πρωτοφανή επίπεδα το 2013 (15,9%), με την ανεργία των νέων να προσεγγίζει το 40%. Η ανεργία προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω στο 18,6%, το 2014, και να υποχωρήσει ελαφρώς το 2015.

Οι μακροοικονομικές προοπτικές εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση. Το ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί κατά -4,2% το 2014, παρά τη συνεχή βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και της εμπιστοσύνης των καταναλωτών. Η οικονομία αναμένεται να επιστρέψει σε συγκρατημένη ανάπτυξη 0,4% το επόμενο έτος, και στη συνέχεια να βελτιωθεί μόνον βαθμιαία, δεδομένου ότι η ανάγκη για προσαρμογή του χρέους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα από τα σημερινά υψηλά επίπεδα θα συνεχίσει να λειτουργεί ως τροχοπέδη για την οικονομική ανάπτυξη. Οι κίνδυνοι εξακολουθούν να εμφανίζουν κυρίως πτωτική τάση. Πιο παρατεταμένη περίοδος αυστηρών όρων χορήγησης δανείων και βραδύτερος ρυθμός μείωσης του χρέους των νοικοκυριών, με αποτέλεσμα την παράταση της απαιτούμενης διαδικασίας απομόχλευσης, και περαιτέρω επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε πιο συγκρατημένη ανάκαμψη. Η περαιτέρω κλιμάκωση των γεωπολιτικών εντάσεων μεταξύ της Ουκρανίας και της Ρωσίας θα μπορούσε επίσης να επηρεάσει σημαντικά την Κύπρο, δεδομένων των εκτεταμένων οικονομικών και εμπορικών δεσμών μεταξύ της Ρωσίας και της Κύπρου. Οι ανοδικοί κίνδυνοι για την κυπριακή οικονομία συνδέονται με πιθανές βελτιώσεις όσον αφορά τις εξωτερικές προοπτικές και έναν πιο ανταγωνιστικό τουριστικό τομέα.

3. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΕΟΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

3.1. Δημοσιονομική πολιτική και φορολογία

Η Κύπρος παραμένει σε σωστή πορεία προς την κατεύθυνση της διόρθωσης του υπερβολικού ελλείματός της έως το 2016, όπως συνέστησε το Συμβούλιο, στις 16 Μαΐου 2013. Στις συστάσεις του, το Συμβούλιο έθεσε τρίμηνη προθεσμία στις κυπριακές αρχές προκειμένου να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου. Κατόπιν αξιολογήσεως κατά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας, το Συμβούλιο διαπίστωσε ότι η Κύπρος παραμένει σε σωστή πορεία για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείματος έως το 2016. Σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου, η Κύπρος εφάρμοσε με αυστηρότητα τον νόμο για τον προϋπολογισμό του 2013, επέτυχε τους στόχους για τις δαπάνες, και να εφάρμοσε τα συμφωνηθέντα μέτρα εξυγίανσης διακριτικής ευχέρειας.

Οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2013 έχουν επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό. Υπό το πρίσμα της ηπιότερης της αναμενόμενης ύφεσης και χάρις στις σημαντικές προσπάθειες εξυγίανσης, το ονομαστικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης το 2013 ήταν κατά περίπου 2 εκατοστιαίες μονάδες καλύτερο από το προβλεπόμενο προηγουμένως, φθάνοντας στο 5,4% του ΑΕΠ. Παρά τις τάσεις εξασθένησης όσον αφορά την είσπραξη ορισμένων φόρων (π.χ. των φόρων

εισοδήματος φυσικών προσώπων) και μια σημαντική εφάπαξ πληρωμή για να αποζημιωθούν τα ταμεία προνοίας και συντάξεων που υπέστησαν ζημιές από την Λαϊκή Τράπεζα Κύπρου, το αποτέλεσμα του πρωτογενούς ισοζυγίου για το 2013 επίσης υπερκάλυψε τον στόχο κατά περίπου 1,6 εκατοστιαία μονάδα του ΑΕΠ.

Αντανακλώντας τις καλύτερες επιδόσεις το 2013, ο στόχος για το δημοσιονομικό έλλειμμα του 2014 έχει αναθεωρηθεί προς τα κάτω. Το πρωτογενές έλλειμμα του 2014 προβλέπεται να φθάσει στο 1,7% του ΑΕΠ. Αν και χαμηλότερο από το αρχικά αναμενόμενο, σε σύγκριση με το 2013, το ονομαστικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης προβλέπεται να διευρυνθεί ελαφρά το 2014, στο -5,3% του ΑΕΠ, κυρίως λόγω της μείωσης των εσόδων από τον φόρο εταιρειών, καθώς της υποχώρησης των μισθών και της απασχόλησης στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα.

Ο δείκτης του χρέους προς το ΑΕΠ έφθασε στο 111,7% του ΑΕΠ το 2013. Προβλέπεται να κορυφωθεί στο 124% το 2015, και να μειωθεί σταδιακά προς το 103% το 2020, σύμφωνα με την ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους, στην οποία βασίζεται το πρόγραμμα.

Είναι ορατή η πρόοδος, με δημοσιονομικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών. Η μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, που περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, στην καθιέρωση αντικινήτρων για την πρόωρη συνταξιοδότηση και στη μείωση της γενναιοδωρίας των συνταξιοδοτικών παροχών, έχει εφαρμοσθεί τόσο στο Γενικό Σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΣΚΑ), στο Σύστημα Συντάξεων των Κρατικών Υπαλλήλων (ΣΣΚΥ) όσο και σε ορισμένες οντότητες του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Διαμορφώνεται ένα συνολικό και διαφανές νομικό πλαίσιο για τη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών. Τον Ιανουάριο του 2014, ψηφίστηκε ο νόμος περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΝΔΕΔΠ), με στόχο να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της ΕΕ που κατευθύνονται από το «δίπτυχο» του κανονισμού 473/2013/ΕΕ και της οδηγίας 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου. Η μεταρρύθμιση της φορολογίας ακίνητης περιουσίας έχει ως στόχο να βελτιωθεί ο δίκαιος χαρακτήρας της φορολογικής επιβάρυνσης και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Οι αρχές ξεκίνησαν ένα γενικό έργο αποτίμησης για την επικαιροποίηση της φορολογικής βάσης ακίνητης περιουσίας. Το καλοκαίρι του 2014 αναμένεται να δημοσιευθούν επικαιροποιημένες αξίες ακινήτων².

Σύμφωνα με τους όρους του προγράμματος, η κυβέρνηση ενέκρινε σχέδιο μεταρρυθμίσεων για τη δημιουργία της νέας ενιαίας φορολογικής αρχής. Στις αρχές Μαΐου 2014, οι αρχές υπέβαλαν στη Βουλή των Αντιπροσώπων την εκτελεστική νομοθεσία που προβλέπει τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και εργασιών από τις υφιστάμενες χωριστές φορολογικές υπηρεσίες στη νέα ενιαία φορολογική αρχή. Επισήμως, η νέα ενιαία φορολογική αρχή πρόκειται να έχει συσταθεί έως τον Ιούλιο του 2014. Οι εργασίες θα ενσωματωθούν ανά διοικητική μονάδα, αρχής γενομένης από το δεύτερο εξάμηνο του 2014.

Χαράσσεται μια συνολική στρατηγική συμμόρφωσης που να καλύπτει τόσο την υπηρεσία ΦΠΑ όσο και το Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων, προκειμένου να βελτιωθεί η είσπραξη φόρων, σύμφωνα με τους όρους του ΜΣ. Παράλληλα, οι αρχές επεξεργάζονται μια σειρά μέτρων για την ενίσχυση της συμμόρφωσης και την επέκταση των εξουσιών τους για είσπραξη φόρων βραχυπρόθεσμα.

---

² Οι επικαιροποιημένες αξίες των ακινήτων θα προσδιοριστούν με βάση τα απτά χαρακτηριστικά των κτηρίων και των αγροτεμαχίων.

Οι αρχές της χώρας έχουν δεσμευθεί να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις όσον αφορά την εφαρμογή στην πράξη του νομικού πλαισίου τους και των προτύπων διαφάνειας και ανταλλαγής πληροφοριών για φορολογικούς σκοπούς, που προσδιορίζονται από το Παγκόσμιο Φόρουμ του ΟΟΣΑ για τη Διαφάνεια και την Ανταλλαγή Πληροφοριών για Φορολογικούς Σκοπούς. Από τα δέκα πεδία, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει συμμόρφωση σε δύο πεδία, και εν μέρει συμμόρφωση σε δύο άλλα. Τα ζητήματα αναγνωρίζονται στους όρους του προγράμματος, και συγκεκριμένα μέσω του σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της μεταρρύθμισης του Μητρώου Εταιρειών (που εμπίπτει στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης) και του ειδικού σχεδίου δράσης που καλύπτει δράσεις απαιτούμενες από τις φορολογικές αρχές, το οποίο χρειάζεται να τεθεί σε εφαρμογή έως τα μέσα του 2014.

3.2. Χρηματοπιστωτικός τομέας

Η σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα προχώρησε περαιτέρω, παρόλο που η ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών εξακολούθησε να επιδεινώνεται. Η συγκράτηση των εκροών καταθέσεων, μαζί με τη συνεχιζόμενη μείωση των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών, σε σύνδεση κυρίως με την αποπληρωμή των δανείων, βοήθησε τις τράπεζες να βελτιώσουν τα αποθέματά τους ασφαλείας ρευστότητας, παρά τη μείωση των καταθέσεων. Ως αποτέλεσμα, υποχώρησε κάπως η συνολική εξάρτηση του τομέα από τον δανεισμό μέσω του Ευρωσυστήματος. Παρά ταύτα, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα προϋποθέτει συνεχή παρακολούθηση, υπό το πρίσμα των αυξημένων μη εξυπηρετούμενων δανείων, η δε διαχείριση των καθυστερούμενων οφειλών αποτελεί την πιο σημαντική πρόκληση για τις τράπεζες, προκειμένου να διατηρήσουν επαρκές επίπεδο κεφαλαίου.

Οι έλεγχοι στα κεφάλαια παραμένουν σε ισχύ, αλλά αρχίζουν σταδιακά να χαλαρώνουν. Η κρίσιμη κατάσταση στην Κύπρο ήταν τέτοια που η επιβολή και η συνέχιση των ελέγχων στα κεφάλαια ήταν δικαιολογημένη, διότι συνιστά ζήτημα επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος και δημόσιας τάξης/δημόσιας ασφάλειας. Σύμφωνα με τα ορόσημα που τίθενται στον χάρτη πορείας που δημοσιεύθηκε τον Αύγουστο του 2013, όπου η χαλάρωση των ελέγχων στα κεφάλαια συνδέεται άμεσα με την περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος, με συνυπολογισμό του αντικτύπου στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, οι έλεγχοι στα κεφάλαια αρχίζουν σταδιακά να χαλαρώνουν. Στα τέλη Μαρτίου του 2014, οι αρχές προέβησαν στο δεύτερο στάδιο του εν λόγω χάρτη πορείας, με αποτέλεσμα την άρση των περιορισμών στις προθεσμιακές καταθέσεις και την κατάργηση των ορίων για τις εγχώριες μεταβιβάσεις κεφαλαίων. Στις αρχές Μαΐου του 2014, οι έλεγχοι στα κεφάλαια επισήμως εισήλθαν στο τρίτο στάδιο, ενώ οι αρχές προέβησαν επίσης σε άρση των περιορισμών στις αναλήψεις μετρητών ήδη από τον Μάρτιο του 2014 και στην εξαργύρωση επιταγών στις αρχές Μαΐου, στάδια που αμφότερα είναι ενσωματωμένα στο τρίτο στάδιο του χάρτη πορείας. Για να εφαρμοστεί πλήρως το τρίτο στάδιο του χάρτη πορείας, θα πρέπει να καταργηθεί η απαγόρευση ανοίγματος νέων (τρεχόντων) λογαριασμών. Η μετάβαση στο τέταρτο στάδιο θα εξαρτηθεί από την εφαρμογή του προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης προς το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου.

Οι αρχές έχουν ενισχύσει την εφαρμογή του κανονιστικού και εποπτικού πλαισίου, ακολουθώντας τις συμβουλές πολιτικής που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα. Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου υιοθέτησε την οδηγία για την προεργασία χορήγησης δανείων, στις 4 Δεκεμβρίου 2013, αντιμετωπίζοντας έτσι ορισμένες σημαντικές αιτίες της αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στον τομέα αυτόν. Τον Νοέμβριο, δημοσιεύθηκαν συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τον νέο Κώδικα Δεοντολογίας για την αντιμετώπιση προβληματικών δανειοληπτών, προκειμένου να ενισχυθεί η

ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά το νέο πλαίσιο. Από την 1η Ιουλίου 2013, ισχύει νέος ορισμός³ και ταξινόμηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ενώ η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου δημοσίευσε τις χρονολογικές σειρές των μη εξυπηρετούμενων δανείων με βάση αυτόν τον νέο ορισμό, τον Ιανουάριο του 2014. Καθιερώθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου η οδηγία σχετικά με τη διαχείριση των ληξιπρόθεσμων οφειλών και αποσαφηνίστηκε ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού διαμεσολαβητή. Επίσης, προχωρούν ικανοποιητικά οι εργασίες για την παρακολούθηση της διαχείρισης των ληξιπρόθεσμων οφειλών από τις τράπεζες, συγκεκριμένα μέσω βασικών δεικτών επιδόσεων. Ειδικότερα, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ενίσχυσε την επιχειρησιακή της ικανότητα για την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδίου αναδιάρθρωσης της Τράπεζας Κύπρου και των συνεταιριστικών τραπεζών, οι δε τράπεζες έχουν υποβάλει τα σχέδια εφαρμογής τους. Έχουν γίνει τα πρώτα βήματα για τη συνολική μεταρρύθμιση του κυπριακού καθεστώτος αφερεγγυότητας (τόσο των προσώπων όσο και των επιχειρήσεων), με σκοπό την παροχή κινήτρων και την πρόβλεψη μηχανισμού ώστε οι πιστωτές να καταλήγουν σε λύσεις με τους βιώσιμους δανειολήπτες σε σαφώς καθορισμένο πλαίσιο.

Η διαδικασία αναδιάρθρωσης και ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού τομέα προχώρησε περαιτέρω και δίνεται προτεραιότητα στην αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ο νέος συγχωνευμένος όμιλος της Τράπεζας Κύπρου εξήλθε από τη διαδικασία εξυγίανσης, στις 31 Ιουλίου 2013, κατόπιν της ολοκλήρωσης της αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων του. Το σχέδιο αναδιάρθρωσής του εγκρίθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, στις αρχές Νοεμβρίου του 2013, και η εφαρμογή του προχωρεί περαιτέρω, ιδίως με τον τρέχοντα εξορθολογισμό των υποκαταστημάτων και των διεθνών τραπεζικών μονάδων. Η Ελληνική Τράπεζα προσέλκυσε σημαντικά ιδιωτικά κεφάλαια, μεταξύ άλλων και από ξένους επενδυτές, και συγκέντρωσε το απαιτούμενο κεφάλαιο, χωρίς να στηριχθεί σε κρατικές ενισχύσεις. Μετά την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του σχεδίου αναδιάρθρωσής τους, τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα ανακεφαλαιοποιήθηκαν, τον Μάρτιο του 2014, με τη διοχέτευση από την κυβέρνηση δημόσιων κονδυλίων ύψους 1,5 δισ. ευρώ, πράγμα που οδηγεί σε κρατική ιδιοκτησία του 99% της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας. Η διαδικασία ενοποίησης, μέσω νομικών και επιχειρησιακών συγχωνεύσεων, από 93 σε 18 νέες οντότητες, ολοκληρώθηκε έως τα τέλη Μαρτίου, όπως συμφωνήθηκε στο ΜΣ. Στις 5 Σεπτεμβρίου 2013, ψηφίστηκε νόμος σχετικά με το νέο πλαίσιο διακυβέρνησης για τη σχέση μεταξύ της κυβέρνησης και των συνεταιριστικών τραπεζών, και έχει ολοκληρωθεί η ενσωμάτωση της εποπτείας των συνεταιριστικών τραπεζών στο πλαίσιο της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου. Μολονότι η αναδιάρθρωση των τραπεζών προχώρησε ικανοποιητικά έως τώρα, βασική πρόκληση για τον κυπριακό τραπεζικό τομέα παραμένει η διαχείριση του υψηλού επιπέδου μη εξυπηρετούμενων δανείων και η αποφυγή της εξέλιξης των αρχικών υπερημεριών σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Οι κυπριακές αρχές συνέχισαν την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, το οποίο στοχεύει στην αποκατάσταση των ελλείψεων που έχουν διαπιστωθεί στο πλαίσιο της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την εφαρμογή του στην πράξη. Η σχετική οδηγία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου επικαιροποιήθηκε, ώστε να εξασφαλιστεί συνεκτικό πλαίσιο. Τροποποιήθηκε ο νόμος για τους παρόχους καταπιστευματικών και εταιρικών υπηρεσιών και ο νόμος για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, προκειμένου να αυξηθεί η διαφάνεια

---

³ Σύμφωνα με τον νέο ορισμό που υιοθετήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, τα αναδιρθρωμένα δάνεια, τα οποία κατά τη στιγμή της αναδιάρθρωσης παρουσίαζαν υπερημερία άνω των 60 ημερών, εξακολουθούν να ταξινομούνται ως μη εξυπηρετούμενα δάνεια για τουλάχιστον 6 μήνες μετά την αναδιάρθρωσή τους, ακόμη και αν τα αναδιρθρωμένα δάνεια πληρούν τους νέους όρους και προϋποθέσεις.

των οντοτήτων. Ενισχύθηκε περαιτέρω το πλαίσιο δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, με την παροχή οδηγιών προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σχετικά με το προφίλ κινδύνου του πελάτη, τη χρήση επιχειρηματικών αναφορών ύποπτων συναλλαγών, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα φορολογικά εγκλήματα ως βασικά αδικήματα. Επιπλέον, ολοκληρώθηκε η επανεξέταση του Μητρώου Εταιρειών και υλοποιούνται μέτρα για τη βελτίωση της λειτουργίας του. Έχει ενισχυθεί η ικανότητα των εποπτικών οργάνων, μεταξύ άλλων μέσω συμπληρωματικών ανθρωπίνων πόρων και της ανάπτυξης εποπτικών εργαλείων βάσει ανάλυσης κινδύνου για τις επιτόπιες και μη εποπτικές διαδικασίες. Η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών έχει προβεί σε ενέργειες για να διασφαλιστεί ευρύτερη ανταλλαγή πληροφοριών με τα αντίστοιχα όργανα άλλων χωρών.

3.3. Αγορά εργασίας⁴, εκπαίδευση και κοινωνικές πολιτικές

Αναφορικά με την υλοποίηση του προγράμματος, έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τα μέτρα που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων και στην αντιμετώπιση των αδυναμιών του ισχύοντος συστήματος ενεργητικών πολιτικών της αγοράς εργασίας. Η Κύπρος υπέβαλε σε προσχέδιο, τον Δεκέμβριο του 2013, το σχέδιο υλοποίησης της Εγγύησης για τη Νεολαία, που καλύπτει στο παρόν στάδιο την περίοδο 2014-2016, αποτελώντας μέρος ενός ευρύτερου εθνικού σχεδίου δράσης για την απασχόληση των νέων, το οποίο απευθύνεται επίσης και στη νεολαία που δεν καλύπτεται από το πλαίσιο της Εγγύησης για τη Νεολαία (όπως η ηλικιακή ομάδα 25-29). Τα μέτρα που προβλέπονται στο σχέδιο υλοποίησης της Εγγύησης για τη Νεολαία περιλαμβάνουν πρώιμη παρέμβαση και επαγγελματικό προσανατολισμό για νέους που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, στοχοθετημένες επιδοτήσεις της απασχόλησης, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, προγράμματα βελτίωσης των δεξιοτήτων, προώθηση της επιχειρηματικότητας, προγράμματα δημόσιας και κοινωνικής εργασίας και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης να παρέχουν εξατομικευμένες υπηρεσίες και να προβαίνουν σε δραστηριότητες προβολής. Ορισμένα άλλα καθεστώτα που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο έχουν ως στόχο να στηρίξουν την απασχόληση και απευθύνονται σε μη ενεργές γυναίκες, ανέργους νέους πτυχιούχους πανεπιστημίου, αυτοαπασχολούμενους, καθώς και άλλες ομάδες ευάλωτων ατόμων. Η Κύπρος έχει αναλάβει μια συνολική μεταρρύθμιση των ενεργητικών πολιτικών της αγοράς εργασίας, βελτιώνοντας τον σχεδιασμό, τη διοικητική διαχείριση και την παρακολούθηση των διαφόρων μέτρων. Όσον αφορά τη διοικητική διαχείριση των εν λόγω καθεστώτων, αναπτύχθηκε ενιαίο πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης, που πρόκειται να εφαρμοστεί σε όλες τις ενεργητικές πολιτικές της αγοράς εργασίας, και διαμορφώνεται μια κοινή βάση δεδομένων, ούτως ώστε να βελτιωθεί ο συντονισμός και η αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων φορέων υλοποίησης. Ωστόσο, δεδομένης της αναμενόμενης περαιτέρω αύξησης της ανεργίας, το χάσμα ως προς τον εθνικό στόχο για την απασχόληση (75-77%) είναι πιθανόν να διευρυνθεί περαιτέρω.

Σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του προγράμματος, μετά τη μεταρρύθμιση του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών που εφαρμόζεται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, επιδιώκεται τριμερής συμφωνία για την εφαρμογή του μεταρρυθμισμένου μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών στον ιδιωτικό τομέα. Επί του παρόντος, βρίσκονται σε εξέλιξη τριμερείς διαπραγματεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους. Η εφαρμογή του μεταρρυθμισμένου μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών στον δημόσιο τομέα ανεστάλη για ολόκληρη την περίοδο του προγράμματος, από το φθινόπωρο του 2012.

⁴ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. την Κοινή Έκθεση για την Απασχόληση 2014, COM(2013) 801, η οποία περιλαμβάνει πίνακα αποτελεσμάτων βασικών δεικτών για την απασχόληση και κοινωνικών δεικτών.

Έχουν επίσης σημειώσει πρόοδο οι εργασίες επί του σχεδίου μεταρρύθμισης της κοινωνικής πρόνοιας. Η μεταρρύθμιση της κοινωνικής πρόνοιας έχει ως στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας, με παράλληλη προστασία των ευάλωτων ομάδων, η οποία είναι καίριας σημασίας στην παρούσα συγκυρία, δεδομένων των αλλαγών και της αύξησης του πληθυσμού που κινδυνεύει από φτώχεια. Το σχέδιο μεταρρύθμισης εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, στις 26 Ιουλίου 2013, και αναμένεται να εφαρμοστεί από την 1η Ιουλίου 2014. Στον πυρήνα του νέου συστήματος κοινωνικής πρόνοιας βρίσκεται το ισχύον επίδομα ανεργίας, σε συνδυασμό με ένα μεταρρυθμισμένο πρόγραμμα δημοσίων βοηθημάτων, βάσει του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Το νέο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα θα καλύπτει τις βασικές ανάγκες, που προσδιορίζονται με βάση ένα νέο ελάχιστο καλάθι καταναλωτή, και πρόσθετα επιδόματα για το κόστος στέγασης και τους δημοτικούς φόρους. Η κάλυψη θα επεκταθεί και σε εκείνους που δεν καλύπτονται επί του παρόντος από το σύστημα δημοσίων βοηθημάτων (δηλαδή, φτωχούς εργαζομένους, αυτοαπασχολούμενους που γίνονται άνεργοι, και ανέργους νέους πτυχιούχους), και θα χρηματοδοτηθεί από τη βελτίωση της στοχοθέτησης των άλλων παροχών, μέσω συνεκτικών και ολοκληρωμένων μηχανισμών κριτηρίων όσον αφορά τα μέσα διαβίωσης. Τα ενεργητικά προγράμματα της αγοράς εργασίας θα κλιμακωθούν, προκειμένου να ενισχυθούν τα κίνητρα για εργασία και οι προοπτικές της αγοράς εργασίας για τις διάφορες ομάδες ανέργων.

Η Κύπρος έλαβε μέτρα για να ενισχυθεί η βιωσιμότητα της χρηματοδοτικής δομής και η αποδοτικότητα του συστήματος δημόσιας υγειονομικής περίθαλψης, ωστόσο, χρειάζεται να ενταθούν οι προσπάθειες. Σύμφωνα με τους όρους του προγράμματος, η πλήρης εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Υγείας έχει μετατεθεί από τα τέλη του 2015 στα μέσα του 2016, ώστε να δοθεί επαρκής χρόνος για τη δημιουργία του συστήματος πληροφορικής, καθώς και για την αναδιάρθρωση των δημόσιων νοσοκομείων. Ωστόσο, το πρώτο μέρος του Εθνικού Συστήματος Υγείας, π.χ. η πρωτοβάθμια περίθαλψη, θα καθιερωθεί σταδιακά ήδη στα μέσα του 2015, και θα ακολουθήσει, έως τον Ιανουάριο του 2016, η περίθαλψη από ειδικούς ιατρούς σε εξωτερικά ιατρεία και η παροχή φαρμάκων σε εξωτερικούς ασθενείς από τα φαρμακεία. Προχωρούν οι εργασίες για τη βελτίωση του κύκλου εργασιών της νοσηλευτικής κίνησης στα δημόσια νοσοκομεία, τη βελτιστοποίηση της χρήσης των νοσοκομειακών πόρων, και τη βελτίωση της αποδοτικότητας της παροχής υγειονομικής περίθαλψης. Η Παγκόσμια Τράπεζα ολοκλήρωσε μια λειτουργική επισκόπηση και πρότεινε σημαντικές οργανωτικές αλλαγές για το Υπουργείο Υγείας και αναδιάρθρωση των νοσοκομείων. Μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο, και αξιολογήθηκε από την Επιτροπή, το πλαίσιο για την τιμολόγηση και την επιστροφή των δαπανών για αγαθά και υπηρεσίες, σύμφωνα με την οδηγία 2011/24/ΕΕ περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυνοριακής υγειονομικής περίθαλψης.

3.4. Διαρθρωτικά μέτρα για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας

Το πλέγμα των όρων του προγράμματος περιλαμβάνει επίσης την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι κυπριακές αρχές δεσμεύτηκαν να χαράξουν συνολική και συνεκτική στρατηγική ανάπτυξης, με βάση την τρέχουσα μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, τη μεταρρύθμιση της διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών, άλλες δεσμεύσεις του προγράμματος προσαρμογής της Κύπρου και σχετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τη συμφωνία εταιρικής σχέσης για την εφαρμογή των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων.

Θεσπίστηκαν νέοι νόμοι για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής αποδοτικότητας. Μετά την κατάρτιση ενός λεπτομερούς προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων,

με χρονοδιαγράμματα και ενδιάμεσα στάδια, εφαρμόσιμο για συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία, για όλες τις κρατικές επιχειρήσεις που επιλέχθηκαν για ιδιωτικοποίηση, ψηφίστηκε νόμος περί ιδιωτικοποιήσεων, στις 4 Μαρτίου 2014, με τον οποίο δημιουργήθηκε θεσμικό πλαίσιο για τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης. Ο νέος νόμος για την εταιρική διακυβέρνηση κρατικών επιχειρήσεων (πρόκειται να ψηφιστεί έως τα μέσα Ιουνίου 2014) καθιερώνει καλύτερο συντονισμό, έλεγχο και εποπτεία των κρατικών επιχειρήσεων, και προβλέπει αυστηρότερη διαδικασία έγκρισης για τη δημιουργία νέων κρατικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, με τον νόμο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου, που ψηφίστηκε στις 13 Φεβρουαρίου 2014, εδραιώνεται ένα πιο δομημένο πλαίσιο διαχείρισης των έργων δημοσίων επενδύσεων.

Έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών. Τον Δεκέμβριο του 2013, ψηφίστηκαν οι αναγκαίες τροποποιήσεις στη νομοθεσία για συγκεκριμένους τομείς υπηρεσιών (κατασκευές, ταξίδια, υπηρεσίες ενοικίασης αυτοκινήτων και ταξιδιωτικά γραφεία), όπως απαιτείται βάσει της οδηγίας για τις υπηρεσίες (2006/123/ΕΕ). Έχει ολοκληρωθεί η επανεξέταση των απαιτήσεων σχετικά με την πρόσβαση σε συγκεκριμένα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, και την άσκησή τους, ενώ αναμένεται να ολοκληρωθεί, έως το φθινόπωρο του 2014, η πλήρης κατάργηση των απαιτήσεων που δεν δικαιολογούνται ούτε είναι αναλογικές. Έχουν συμφωνηθεί τροποποιήσεις της νομοθεσίας σχετικά με τις συγχωνεύσεις και της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένης της εξουσίας διεξαγωγής ερευνών σε κλάδους της οικονομίας. Ο νέος αντιμονοπωλιακός νόμος εκδόθηκε σύμφωνα με τους όρους του ΜΣ, αλλά ο νέος νόμος σχετικά με τις συγχωνεύσεις δεν θα εκδοθεί πριν από τα μέσα Ιουνίου του 2014. Οι κυπριακές αρχές έχουν δεσμευτεί να εξασφαλίσουν επαρκή οικονομικά μέσα και προσωπικό για το Γραφείο του Γενικού Ελεγκτή, ώστε να μπορεί να φέρει εις πέρας τα καθήκοντά του, συνυπολογίζοντας την πρόσφατη αύξηση των καθηκόντων του. Όσον αφορά τη στεγαστική αγορά, η έκδοση των τίτλων ιδιοκτησίας προχωρεί με αργούς ρυθμούς, όμως απαιτούνται ακόμη επιπλέον προσπάθειες για την ταχεία εξάλειψη των σημερινών καθυστερήσεων. Στον τομέα του τουρισμού, η πρώτη έκθεση προόδου σχετικά με την αναθεωρημένη εθνική στρατηγική τουρισμού χρειάζεται ακόμη κάποια περαιτέρω τελειοποίηση (που πρόκειται να ολοκληρωθεί έως τα μέσα Ιουνίου του 2014), ενώ, τον Μάιο του 2014, υιοθετήθηκε στρατηγική αεροπορικών συνδέσεων.

Τέλος, στο πλαίσιο της ανάπτυξης μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τον ενεργειακό τομέα, οι αρχές υπέβαλαν αναθεωρημένο σχέδιο ανάπτυξης για τις υποδομές εκμετάλλευσης φυσικού αερίου, όπου παρουσιάζονται διάφορες επιλογές υποδομών και εξαγωγών. Άρχισαν συζητήσεις σχετικά με ένα ενδιάμεσο σχέδιο περιγράμματος της οργάνωσης της αγοράς και του ρυθμιστικού καθεστώτος για τον ενεργειακό τομέα. Η τελική διατύπωση του εν λόγω περιγράμματος αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί έως τα τέλη του 2014. Στα μέσα Φεβρουαρίου του 2014, συστάθηκε ένα ταμείο πόρων, με την έκδοση του νόμου για το δημοσιονομικό πλαίσιο. Σε ειδικό νόμο θα προβλέπεται η δομή διακυβέρνησης του ταμείου πόρων, καθώς και οι κανόνες εισροών και εκροών, που θα προσδιοριστούν λεπτομερέστερα σε εκτελεστική νομοθεσία του νόμου περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου.

Πλαίσιο 1: Δυνητικός αντίκτυπος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην ανάπτυξη – συγκριτική αξιολόγηση

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις είναι κρίσιμης σημασίας για την τόνωση της ανάπτυξης. Είναι, συνεπώς, σημαντικό να καταστούν γνωστά τα δυνητικά οφέλη των εν λόγω μεταρρυθμίσεων. Τα οφέλη των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων είναι δυνατόν να

αξιολογηθούν με τη βοήθεια οικονομικών μοντέλων. Η Επιτροπή χρησιμοποιεί το μοντέλο QUEST για να προσδιορίσει με ποιον τρόπο θα επηρεάσουν οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις την ανάπτυξη σε κάποιο συγκεκριμένο κράτος μέλος, εάν το κράτος μέλος έχει μειώσει τη διαφορά έναντι του μέσου όρου των τριών κρατών μελών της ΕΕ με τις καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με ορισμένους βασικούς δείκτες, όπως είναι ο βαθμός ανταγωνισμού ή η συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Οι βελτιώσεις των δεικτών αυτών μπορούν να αυξήσουν το ΑΕΠ της Κύπρου κατά 7% περίπου σε μια περίοδο δέκα ετών. Ορισμένες μεταρρυθμίσεις θα μπορούσαν να δώσουν αποτέλεσμα ακόμη και σε σχετικά βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Το μοντέλο προσομοιώσεων στηρίζει την έμφαση που δίδεται με τους όρους του Μνημονίου Συναντίληψης σε μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση του ανταγωνισμού, ιδίως στην αγορά υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το κόστος εισόδου στην αγορά έχει επηρεαστεί αρνητικά από τη δημοσιονομική εξυγίανση, καθώς αυξήθηκαν ορισμένα διοικητικά τέλη. Επιπλέον, η προσομοίωση στηρίζει την προτεραιότητα που δίδουν οι αρχές και οι εταίροι του προγράμματος στη μεταρρύθμιση των ενεργητικών πολιτικών της αγοράς εργασίας, δεδομένου ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές φαίνεται να έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν επίσης σημαντικά το ΑΕΠ μακροπρόθεσμα. Τέλος, τα μοντέλα προσομοιώσεων δείχνουν ότι τα καθεστώτα που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και απευθύνονται σε μη ενεργές γυναίκες, ανέργους νέους πτυχιούχους πανεπιστημίου, αυτοαπασχολούμενους, και ομάδες ευάλωτων ατόμων θα μπορούσαν να έχουν θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη – ακόμη και σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα.

Πίνακας 1: Διαρθρωτικοί δείκτες, στόχοι και αποτελέσματα δυνητικού ΑΕΠ⁵

⁵ Το περιθώριο κέρδους (mark-up) στον κλάδο των τελικών αγαθών είναι η διαφορά μεταξύ της τιμής πώλησης ενός αγαθού/μιας υπηρεσίας και του κόστους του/της. Το κόστος εισόδου στην αγορά αναφέρεται στο κόστος έναρξης μιας επιχείρησης στον ενδιάμεσο τομέα. Ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής στην κατανάλωση είναι μια προσεγγιστική μεταβλητή για τη μετατόπιση της φορολογίας από την εργασία προς τους έμμεσους φόρους. Το ποσοστό αντικατάστασης του επιδόματος είναι το επίδομα ανεργίας που καταβάλλεται από το καθεστώς ανεργίας στον εργαζόμενο, ως ποσοστό επί τοις % του εισοδήματός του, προτού καταστεί άνεργος. Για λεπτομερή επεξήγηση των δεικτών, βλέπε παράρτημα.

Τομείς μεταρρυθμίσεων		CY	Μέσος όρος των 3 κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις	% του ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο	
				5 έτη	10 έτη
Ανταγωνισμός στην αγορά	Περιθώριο κέρδους (mark-up) στον κλάδο των τελικών αγαθών (διαφορά τιμής-κόστους)	0,24	0,13	2,3	3,2
Ρύθμιση αγοράς	Κόστος εισόδου στην αγορά	13,10	0,13	0,3	0,8
Φορολογική μεταρρύθμιση	Πραγματικός φορολογικός συντελεστής στην κατανάλωση	17,7	28,6	0,5	0,6
Μεταρρυθμίσεις που βελτιώνουν τις δεξιότητες*	Ποσοστό ατόμων με υψηλή εξειδίκευση	9,0	10,7	0,0	0,0
	Ποσοστό ατόμων με χαμηλή εξειδίκευση	22,5	7,5	0,0	0,0
Μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας	Ποσοστό μη συμμετοχής γυναικών (25-54 ετών):			0,6	1,2
	- με χαμηλή εξειδίκευση	28,4	26,4		
	- με μεσαία εξειδίκευση	20,4	10,5		
	- με υψηλή εξειδίκευση	12,0	4,3		
	Ποσοστό μη συμμετοχής ανδρών με χαμηλή εξειδίκευση (25-54 ετών)	13,9	7,7	0,1	0,1
	Ποσοστό μη συμμετοχής ηλικιωμένων (55-64 ετών):			0,2	0,4
	- με χαμηλή εξειδίκευση	20,5	13,4		
- με μεσαία εξειδίκευση	7,1	4,8			
- με υψηλή εξειδίκευση	4,0	3,3			
	ALMP (% του ΑΕΠ επί του ποσοστού ανεργίας)	7,6	37,4	0,3	0,4
	Ποσοστό αντικατάστασης του επιδόματος**	μ.δ.	52,6	0,0	0,0
Σύνολο				0,0	0,0

Πηγή: Υπηρεσίες της Επιτροπής. Σημείωση: Στις προσομοιώσεις γίνεται η παραδοχή ότι όλα τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν μεταρρυθμίσεις οι οποίες κλείνουν κατά το ήμισυ τα διαρθρωτικά κενά τους. Ο πίνακας παρουσιάζει τη συμβολή εκάστης μεταρρύθμισης στο συνολικό ΑΕΠ μετά από πέντε και δέκα χρόνια. Εάν η χώρα βρίσκεται άνω του σημείου αναφοράς για δεδομένο δείκτη, δεν γίνεται προσομοίωση του αντικτύπου των μέτρων μεταρρύθμισης στο εν λόγω πεδίο· ωστόσο, το υπό εξέταση κράτος μέλος μπορεί ακόμη να επωφεληθεί από μέτρα που λήφθηκαν από άλλα κράτη μέλη.⁶ * Ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος της αύξησης του ποσοστού του πληθυσμού με υψηλή εξειδίκευση θα είναι 0,8% του ΑΕΠ, και της μείωσης του ποσοστού του πληθυσμού χαμηλής εξειδίκευσης θα είναι 2,7%. ** Ως σημείο αναφοράς καθορίζεται ο μέσος όρος της ΕΕ.

3.5. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης

Οι κυπριακές αρχές έχουν δεσμευθεί να προβούν σε εκτενή μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης. Ο νόμος περί Δημόσιας Υπηρεσίας τροποποιήθηκε, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013, παρέχοντας τη δυνατότητα για αυξημένη κινητικότητα του προσωπικού εντός και μεταξύ υπουργείων, καθώς και για περισσότερη ευελιξία στα ωράρια εργασίας. Η επανεξέταση της δημόσιας διοίκησης ξεκίνησε στις αρχές Σεπτεμβρίου του 2013 και στηρίζεται από την τεχνική βοήθεια της Παγκόσμιας Τράπεζας και των εμπειρογνομόνων του Ηνωμένου Βασιλείου. Έχει ολοκληρωθεί μια πρώτη δέσμη εκθέσεων, που καλύπτουν τα Υπουργεία Γεωργίας, Παιδείας και Υγείας, καθώς και την τοπική αυτοδιοίκηση, ενώ αναμένεται να εγκριθεί, έως τον Ιούνιο του 2014, σχέδιο μεταρρυθμίσεων. Επανεξετάζεται επί του παρόντος το οριζόντιο στοιχείο των μεταρρυθμίσεων της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων των οριζόντιων στοιχείων της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων. Θα ακολουθήσει μια δεύτερη δέσμη δημόσιων οργάνων, όπου θα καλύπτονται όλα τα άλλα υπουργεία και όλες οι κρατικές επιχειρήσεις που εξαιρούνται από το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων.

⁶ Για λεπτομερή επεξήγηση των μηχανισμών μετάδοσης των μεταρρυθμιστικών σεναρίων, βλέπε: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013), «The growth impact of structural reforms», Κεφάλαιο 2 στην Τριμηνιαία έκθεση για την Ευρωζώνη (QREA) αριθ. 4. Δεκέμβριος 2013. Βρυξέλλες: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/qr_euro_area/2013/pdf/qrea4_section_2_en.pdf

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το πρόγραμμα της Κύπρου παραμένει σε σωστή πορεία υλοποίησης, ένα έτος μετά τη συμφωνία επ' αυτού. Οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2013 έχουν επιτευχθεί σε αξιοσημείωτο βαθμό, τόσο λόγω της συνεχιζόμενης συνετής εκτέλεσης του προϋπολογισμού όσο και της λιγότερο σοβαρής ύφεσης από ό,τι αναμενόταν. Διαφαίνονται σημάδια σταθεροποίησης στον τραπεζικό τομέα, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις. Προχώρησε η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, αν και για ορισμένες μεταρρυθμίσεις χρειάζεται ταχύς ρυθμός υλοποίησης. Ιδίως, θα πρέπει να τεθεί αμέσως σε εφαρμογή το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων, και θα πρέπει να πραγματοποιηθεί, έως τα μέσα του 2015, η πρώτη φάση της υλοποίησης του Εθνικού Συστήματος Υγείας.

Το σχετικά καλό ιστορικό επιδόσεων των αρχών όσον αφορά την εφαρμογή του προγράμματος μέχρι σήμερα είναι ευπρόσδεκτο, και χρειάζεται να συνεχιστεί για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις ενώπιον των οποίων βρίσκεται η κυπριακή οικονομία. Η διατήρηση της ορθής χρησιμοποίησης των διαρθρωτικών και άλλων ταμείων της ΕΕ θα συμβάλει επίσης προς την κατεύθυνση αυτή. Άλλες βασικές προκλήσεις κατά την προσεχή περίοδο συνδέονται με τη διαχείριση του υψηλού επιπέδου μη εξυπηρετούμενων δανείων, τη συνέχιση της μείωσης του δανεισμού του ιδιωτικού τομέα, και την περαιτέρω απελευθέρωση των ελέγχων στα κεφάλαια, με παράλληλη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Η αντιμετώπιση των συνεπειών από την ταχεία επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων για τη νεολαία, και η μεγαλύτερη επιβάρυνση για το σύστημα κοινωνικής προστασίας αποτελούν επίσης σημαντική βασική πρόκληση. Η πρόοδος ως προς την επίτευξη των στόχων της «Ευρώπης 2020» υπήρξε ετερόκλητη, στο πλαίσιο της ουσιαστικής και αναγκαίας οικονομικής προσαρμογής.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΕΥΡΩΠΗ 2020»

Πρόκληση θα αποτελέσει η επίτευξη προόδου ως προς την υλοποίηση ορισμένων στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020 και η περαιτέρω πρόοδος σε άλλους τομείς. Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας και η παρατεταμένη περίοδος αβεβαιότητας επηρέασε την πορεία της Κύπρου προς την επίτευξη των εθνικών στόχων. Ορισμένοι δείκτες επιδεινώθηκαν (στόχοι για το ποσοστό απασχόλησης, την έρευνα και την ανάπτυξη, τον πληθυσμό στα πρόθυρα της φτώχειας), ενώ οι δείκτες όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και το κλίμα φαίνεται να έχουν προχωρήσει πέρα από τα ενδιάμεσα ορόσημα.

Δεδομένου ότι έχει δεσμευθεί να ακολουθήσει τις συμβουλές πολιτικής που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα, η Κύπρος έχει πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα όσον αφορά την εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδόθηκαν το 2012. Δρομολογείται σημαντική δημοσιονομική εξυγίανση, με μέτρα που έχουν ήδη νομοθετηθεί και εγκριθεί· οι μεταρρυθμίσεις των χρηματοπιστωτικών τομέων βρίσκονται σε εξέλιξη, ενώ έχουν ληφθεί μέτρα για την υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις θεωρείται ότι έχουν εφαρμοστεί εν μέρει έως σήμερα, γεγονός που καθιστά τη σταθερή εφαρμογή των μέτρων πολιτικής στο πλαίσιο του ΜΣ ζωτικής σημασίας για την πλήρη συμμόρφωση.

Στον κατωτέρω πίνακα συνοψίζεται η πρόοδος της Κύπρου ως προς την επίτευξη των εθνικών της στόχων στο πλαίσιο της «Ευρώπης 2020».

Ευρώπη 2020 (εθνικοί στόχοι και πρόοδος)	
Δεσμεύσεις 2011	Συνοπτική εκτίμηση
<u>Ποσοστό απασχόλησης:</u> Μέχρι το 2020, το 75% - 77% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών θα πρέπει να εργάζεται.	<p>Η μείωση του ποσοστού απασχόλησης, ορατή από το 2009, εντάθηκε από το 2009 και συνεχίστηκε με τον ίδιο ρυθμό το 2013. Για το 2013, το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών ανήλθε σε 67,1%, εμφανίζοντας μείωση κατά 8,2 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το ποσοστό απασχόλησης το 2009.</p> <p>Το ποσοστό ανεργίας έφθασε σε πρωτοφανές υψηλό επίπεδο, σχεδόν 16% το 2013 (από 7,9% το 2011 και 11,9% το 2012). Αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω, λόγω της συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας.</p> <p>Η ανεργία των νέων, επίσης, ανήλθε ταχέως σε πρωτοφανή επίπεδα (φθάνοντας στο 38,9% το 2013, εμφανίζοντας αύξηση 11 εκατοστιαίων μονάδων μεταξύ 2012 και 2013) και παρατηρείται αυξανόμενη τάση στο ποσοστό ΕΑΕΚ. Η μακροχρόνια ανεργία έχει αυξηθεί από 1,3% το 2011 σε 3,6% το 2012 και 6,1% το 2013.</p> <p>Μολονότι όλοι αυτοί οι δείκτες είναι ήδη πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, η επιδείνωση της θέσης των νέων στην αγορά εργασίας ενδέχεται να οδηγήσει σε απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου μακροπρόθεσμα. Δεδομένης της αναμενόμενης περαιτέρω αύξησης της ανεργίας, το χάσμα ως προς τον εθνικό στόχο για την απασχόληση (75-77%) είναι πιθανόν να διευρυνθεί περαιτέρω.</p> <p>Η Κύπρος είχε ποσοστό ατόμων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ) 18,3% το 2013 (για τα άτομα ηλικίας 15-24 ετών), ενώ για τα άτομα έως 29 ετών, το ποσοστό ΕΑΕΚ ανερχόταν σε 20,4%.</p> <p>Οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης, παρότι το συνολικό ποσοστό ανεργίας ήταν ελαφρώς υψηλότερο για τους άνδρες από ό,τι για τις γυναίκες το 2013. Δεδομένης της υποτονικής</p>

	<p>οικονομικής δραστηριότητας, η συγκράτηση της αυξανόμενης ανεργίας – συμπεριλαμβανομένης της μακροχρόνιας ανεργίας – εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση. Το χάσμα ως προς τον εθνικό στόχο για την απασχόληση (75-77%) είναι πιθανόν να διευρυνθεί περαιτέρω μεσοπρόθεσμα.</p> <p>Όσον αφορά τις κοινωνικές προκλήσεις, υπήρξε αξιοσημείωτη μείωση του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών σε πραγματικούς όρους (2011-2012), που προήλθε από πτώση του εισοδήματος από την αγορά και την εξασθένηση του αντικτύπου σταθεροποίησης των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Τα τελευταία χρόνια, έχει αυξηθεί ο αριθμός ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ ο αριθμός ατόμων στα πρόθυρα της φτώχειας ήταν σταθερός μεταξύ 2011 και 2012. Δεδομένης της διετούς υστέρησης του δείκτη AROP (άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας), μέχρι τώρα οι δείκτες φτώχειας δεν έχουν δείξει πλήρως τον βαθμό των σημερινών προκλήσεων, αλλά η αύξηση της ανεργίας και οι περιορισμοί που συνδέονται με τις δαπάνες κοινωνικής προστασίας συνεπάγονται την ανάγκη για στενή παρακολούθηση των εξελίξεων που σημειώνονται στο κοινωνικό περιβάλλον. Αυξάνονται, επίσης, ταχέως οι εισοδηματικές ανισότητες. Μεταξύ 2011 και 2012, το ποσοστό ανισοτήτων αυξήθηκε σημαντικά κατά 0,4 μονάδα (η δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση στην ΕΕ, αν και συνολικά το ποσοστό για την Κύπρο παραμένει ακόμη κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ).</p>
<p><u>Στόχος για την E&A:</u> Αύξηση των δαπανών για E&A σε 0,5% του ΑΕΠ έως το 2020.</p>	<p>Η ακαθάριστη εγχώρια δαπάνη για E&A ανερχόταν σε 0,47% του ΑΕΠ το 2012, ελαφρώς χαμηλότερη σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα έτη (0,50%), πράγμα που αποτελεί ένδειξη ότι οι δημοσιονομικές περικοπές επηρέασαν και την E&A.</p> <p>Υπάρχει διαφορά μεταξύ των δαπανών του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για E&A. Το 2011, χρηματοδοτήθηκε από τον κρατικό προϋπολογισμό το 43,9% των συνολικών δαπανών για E&A, ενώ το ποσό που διατέθηκε από τον επιχειρηματικό τομέα μειώθηκε από 12,7% το 2010 σε 11% το 2011. Οι κυπριακές αρχές έχουν αποφασίσει να διατηρήσουν τον συγκρατημένο εθνικό τους στόχο για την E&A, στο πλαίσιο της «Ευρώπης 2020», στο 0,50% του ΑΕΠ, όπως καθορίστηκε στο πλαίσιο του Εθνικού Μεταρρυθμιστικού Προγράμματος 2013. Δεδομένων των τελευταίων οικονομικών εξελίξεων στην Κύπρο και την πιθανή αναδιάρθρωση του εθνικού συστήματος έρευνας και καινοτομίας, η οποία αναμένεται να πραγματοποιηθεί το 2014, η Κύπρος, κατά πάσα πιθανότητα, θα επανεξετάσει και θα επανεκτιμήσει τον εθνικό στόχο για E&A, το 2015.</p>
<p><u>Στόχος για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας:</u> 13% της μικτής τελικής κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.</p>	<p>Η Κύπρος έχει σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο όσον αφορά την ανάπτυξη της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Eurostat, το μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Κύπρο έφθασε στο 6% και 6,8% το 2011 και το 2012, αντιστοίχως, και, ως εκ τούτου, η Κύπρος επέτυχε τον πρώτο ενδιάμεσο στόχο του 4,8%. Προς το παρόν, η Κύπρος μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε σωστή πορεία όσον αφορά την επίτευξη του στόχου του 13% για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο πλαίσιο της «Ευρώπης 2020». Ωστόσο, δεδομένου ότι η πορεία αυτή δεν είναι γραμμική, θα πρέπει να αυξηθεί το σημερινό μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησης του μεριδίου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.</p>

	<p>Ως νησιωτική χώρα, η Κύπρος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις μεταφορές για τη διασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών στην ΕΕ, καθώς και των εμπορικών συναλλαγών εντός της εσωτερικής αγοράς και με τρίτες χώρες. Μαζί με τις προτεραιότητες της ανάπτυξης των λιμένων και των αερολιμένων, όπως και των συνδέσεών τους με τις περιοχές παραγωγής και διανομής, όσον αφορά τα εμπορεύματα, και με τις πόλεις, όσον αφορά τους επιβάτες, χρειάζεται να αναπτυχθούν περαιτέρω τα συστήματα πληροφορικής της εφοδιαστικής και οι υπηρεσίες διαχείρισης της κυκλοφορίας, προκειμένου να αυξηθεί η αποδοτικότητα των μεταφορών. Τέλος, θα μπορούσε να διερευνηθεί περαιτέρω η χρήση καθαρότερων καυσίμων στις μεταφορές.</p> <p>Οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν στην Κύπρο το ήμισυ και πλέον των συνολικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τις δραστηριότητες των τομέων εκτός του συστήματος της ΕΕ για την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών. Η αντιστροφή της τάσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τον τομέα των μεταφορών είναι βασικό στοιχείο για να μπορέσει η Κύπρος να επιτύχει τους στόχους της για το 2020. Η απαιτούμενη μείωση των εκπομπών από τον τομέα των μεταφορών θα πρέπει να συνεχιστεί, με την εφαρμογή μέτρων για τις μεταφορές, επίσης και για σκοπούς βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης. Η κυριότερη πρόκληση αφορά την εξάρτηση από το αυτοκίνητο για τις χερσαίες μεταφορές. Οι συγκοινωνίες, που θα μπορούσαν να συμβάλουν στη μείωση των εκπομπών και της κυκλοφοριακής συμφόρησης στις πόλεις, εξακολουθούν να μην είναι αρκετά ανεπτυγμένες. Εξάλλου, δεν έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην κατανάλωση των καυσίμων μεταφορών και βρισκόταν στο 2% το 2010.</p>
<p><u>Στόχος για τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου:</u> Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σε 5,5 Mt ισοδυνάμου CO₂, το 2020.</p>	<p>Σύμφωνα με τις εθνικές προβλέψεις που υποβλήθηκαν το 2011 (που δεν έχουν επικαιροποιηθεί το 2013) και λαμβανομένων υπόψη των υφιστάμενων μέτρων, οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στους τομείς εκτός του συστήματος της ΕΕ για την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών προβλέπεται να ανέλθουν σε 3 Mt ισοδυνάμου CO₂, το 2020, και, ως εκ τούτου, ο στόχος αναμένεται να επιτευχθεί (με περιθώριο 44 εκατοστιαίες μονάδες). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα όσον αφορά τα αέρια θερμοκηπίου που συνδέονται με τη διαχείριση των αποβλήτων, όπου η Κύπρος έρχεται δεύτερη στη σειρά μετά τη Δανία όσον αφορά την παραγωγή αστικών αποβλήτων (με το 79% των αποβλήτων να καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής⁷), την εξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου, την ενεργειακή ένταση του τομέα των μεταφορών, και το μη διαχωριζόμενο ενεργειακό μείγμα και τη χαμηλή ενεργειακή απόδοση.</p>
<p><u>Στόχος για την πρόωρη εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης:</u> Μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης σε 10% μέχρι το 2020.</p>	<p>Το 2013, η Κύπρος είχε καλύτερες επιδόσεις από τον μέσο όρο της ΕΕ στον τομέα της εγκατάλειψης του σχολείου (9,4% έναντι 11,9%, αντιστοίχως). Έχει υπερβεί τον εθνικό στόχο του 10%. Οι νεαροί άνδρες έχουν τριπλάσιες πιθανότητες να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο (14,8%) από ό,τι οι νεαρές γυναίκες (4,2%). Τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών έχουν, κατά παράδοση, υψηλότερο κίνδυνο να εγκαταλείψουν το σχολείο, ιδίως τα αγόρια. Πάντως, ο αριθμός των αλλοδαπών μαθητών στα δημόσια σχολεία μειώθηκε μετά την οικονομική κρίση. Η συνολική στήριξη των μεταναστών μαθητών, που βρίσκονται σε υψηλότερο</p>

⁷ Τελευταία στοιχεία της EUROSTAT του 2012.

κίνδυνο μειωμένων επιδόσεων και πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, περιορίζεται στα σχολεία στις ζώνες εκπαιδευτικής προτεραιότητας. Το σχεδιαζόμενο καθεστώς ενισχύσεων για την επιδότηση υπηρεσιών παιδικής μέριμνας για οικογένειες χαμηλού εισοδήματος είναι επίσης έμμεσος τρόπος πρόληψης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.

Τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου συμπληρώνονται με την ανάπτυξη ενός συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και το νέο σύγχρονο σύστημα μαθητείας. Οι δράσεις για την αύξηση της ελκυστικότητας της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είχε ως αποτέλεσμα να υπερβεί η ζήτηση την προσφορά επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το ποσοστό των μαθητών που φοιτούν σε τεχνικές σχολές έχει αυξηθεί από 13% σε 19%⁸. Εκτός από την ταχεία εφαρμογή των υφιστάμενων μέτρων, υπάρχουν και άλλοι τρόποι να αναπτυχθούν τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης – συμπεριλαμβανομένου του καλύτερου επαγγελματικού προσανατολισμού, της αναμόρφωσης των προγραμμάτων σπουδών, ώστε να προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες μάθησης με βάση την εργασία, και της ενίσχυσης των σχέσεων μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων – που οδηγούν σε μείωση της απόκλισης μεταξύ των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και των δεξιοτήτων που ζητούνται από την αγορά εργασίας.

Έχουν επίσης προγραμματιστεί μέτρα για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και στο πλαίσιο της Εγγύησης για τη Νεολαία, όπου προβλέπεται ένα σύστημα για την εξομάλυνση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν ορισμένοι νέοι στο σχολείο και για τη βελτίωση του επαγγελματικού προσανατολισμού και της παροχής συμβουλών κατά τη σχολική φοίτηση.

Όσον αφορά τις βασικές δεξιότητες στα μαθηματικά, στην ανάγνωση και στις θετικές επιστήμες, η χώρα εμφάνισε χαμηλές επιδόσεις, το 2012, στο Πρόγραμμα του ΟΟΣΑ Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) και στα τρία γνωστικά πεδία. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελέσει ένδειξη ανεπαρκούς ποιότητας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και ενδέχεται να οδηγήσει σε περαιτέρω αναντιστοιχία δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας.

Η Κύπρος έχει μία από τις υψηλότερες επιδόσεις στην ΕΕ στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με 47,8%, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (36,8%) το 2013. Παρά τη μείωση κατά περίπου 2 εκατοστιαίες μονάδες από το 2012, η Κύπρος έχει ήδη υπερβεί τον εθνικό ποσοτικό της στόχο του 46%.

Ωστόσο, οι πρόσφατοι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν χαμηλότερες ικανότητες γραφής, ανάγνωσης και αριθμητικής από τους πρόσφατους αποφοίτους ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες της ΕΕ με τις καλύτερες επιδόσεις, και οι επιδόσεις των νέων (ηλικίας 16-29) τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι σημαντικά καλύτερες από τις επιδόσεις των ατόμων με ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση⁹. Επιπλέον, οι πρόσφατοι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην

Στόχος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση: Αύξηση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση σε 46%.

⁸ Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα της Κύπρου, 2014.

⁹ Διεθνής Έκθεση του ΟΟΣΑ σχετικά με την έρευνα για τις δεξιότητες των ενηλίκων (PIAAC), 2012.

	<p>Κύπρο έχουν ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στην ΕΕ¹⁰.</p> <p>Οι τρόποι για τη βελτίωση της ποιότητας και της καταλληλότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνουν την καθιέρωση μηχανισμών διασφάλισης της ποιότητας, τη βελτίωση των εταιρικών σχέσεων μεταξύ των επιχειρηματικών εταίρων και των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, την ενσωμάτωση αναγνωρισμένης πρακτικής άσκησης στα προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επαγγελματικό προσανατολισμό και παροχή συμβουλών στους νέους σχετικά με τις ευκαιρίες σταδιοδρομίας σε μελλοντοστραφείς θέσεις εργασίας, και αύξηση της πρόσβασης στη σπουδαστική κινητικότητα¹¹.</p>
<p><u>Στόχος για τη μείωση του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε αριθμό ατόμων):</u> Μείωση του αριθμού ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά 27 000 άτομα ή μείωση του σχετικού ποσοστού στο 19,3% του πληθυσμού.</p>	<p>Το 2012, παρατηρήθηκε περαιτέρω αύξηση του πληθυσμού που αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Πιο συγκεκριμένα, το 2012, το 27,1% του πληθυσμού αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, σε σύγκριση με το 24,6% το 2011 (μέσος όρος της ΕΕ-27, από 24,3% το 2011 σε 24,8% το 2012), με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των ατόμων που διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, από 207 000 άτομα το 2011 σε 234 000 άτομα το 2012. Το 2012, αυξήθηκε περαιτέρω ο αριθμός των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (65% σε σύγκριση με 4,9% το 2011, αλλά εξακολουθούσε να είναι χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ, 10,3%), ενώ τα άτομα που αντιμετωπίζουν σοβαρή υλική στέρηση αυξήθηκαν επίσης περαιτέρω στο 15% το 2012, σε σύγκριση με το 11,7% το 2011. Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας κατόπιν κοινωνικών μεταβιβάσεων παρέμεινε στα ίδια επίπεδα (14,7% το 2012, σε σύγκριση με 14,8% το 2011, μέσος όρος της ΕΕ 17%).</p> <p>Το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας και αποκλεισμού (AROPE) για τα άτομα κάτω των 16 ετών αυξήθηκε από 23,4% το 2011 στο 27,5% το 2012 (20,2% το 2009). Όσον αφορά τη φτώχεια μεταξύ των ηλικιωμένων, σημειώθηκε περαιτέρω βελτίωση των δεικτών AROPE και AROP (άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας) για τα άτομα άνω των 65 ετών (από 39,8% το 2011 σε 33,4% το 2012, και από 35,5% σε 29,3% αντιστοίχως), ακολουθώντας την τάση που διαμορφώθηκε μετά το 2009. Παρά ταύτα, ο δείκτης AROP για τα άτομα άνω των 65 ετών εξακολουθεί να είναι διπλάσιος από τον μέσο όρο της ΕΕ (14,5% για την ΕΕ-28), ιδίως για τις γυναίκες (33,6% στην Κύπρο, σε σύγκριση με το 16,4% για την ΕΕ-28). Ο δείκτης AROP για τους ανέργους ηλικίας 18 ετών και άνω στην Κύπρο μειώθηκε περαιτέρω το 2012 (31,5% σε σύγκριση με 36,9% το 2011 – μέσος όρος της ΕΕ-28 46,9%). Εν τούτοις, ο δείκτης AROP για τα άτομα με εργασία αυξήθηκε περαιτέρω το 2012 (7,9% σε σύγκριση με 7,3% το 2011).</p>

¹⁰ Μόνο το 69,4% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της προηγούμενης τριετίας είχαν θέση απασχόλησης το 2012, σε σύγκριση με μέσο όρο της ΕΕ-27, 79,6% (Πηγή: Έρευνα της Eurostat για το εργατικό δυναμικό).

¹¹ Η πρώτη έκδοση του πίνακα αποτελεσμάτων για την κινητικότητα, του 2014, δείχνει μέτρια αποτελέσματα όσον αφορά το επίπεδο στήριξης, που προσφέρεται στους μειονεκτούντες σπουδαστές που προέρχονται από χαμηλές κοινωνικοοικονομικές τάξεις, για σπουδές ή κατάρτιση στο εξωτερικό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τυποποιημένοι πίνακες

Πίνακας Ι. Δείκτες φορολογίας

	2002	2006	2008	2010	2011	2012
Σύνολο φορολογικών εσόδων (συμπερ. των πραγματικών υποχρεωτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, % του ΑΕΠ)	30,9	35,8	38,6	35,6	35,3	35,3
Ανάλυση ανά οικονομική λειτουργία (% του ΑΕΠ) ¹						
Κατανάλωση	11,9	14,7	15,2	13,4	12,8	13,0
εκ των οποίων:						
- ΦΠΑ	6,6	9,7	10,6	9,2	8,5	8,9
- ειδικοί φόροι κατανάλωσης για τον καπνό και το αλκοόλ	0,9	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4
- ενέργεια	1,0	1,8	1,6	1,8	2,0	1,9
- άλλα (υπολειμματικά)	3,4	1,7	1,8	1,1	1,0	0,8
Εργατικό δυναμικό σε απασχόληση	9,9	11,0	11,0	12,5	12,5	13,0
Εργατικό δυναμικό χωρίς απασχόληση	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Εισοδήματα από κεφάλαια και επιχειρήσεις	7,4	7,7	9,7	7,6	8,2	7,4
Απόθεμα κεφαλαίων/περιουσίας	1,6	2,3	2,6	1,9	1,7	1,8
<i>p.m.</i> Περιβαλλοντικοί φόροι ²	3,0	3,3	3,2	2,9	2,9	2,7
Αποδοτικότητα ΦΠΑ ³						
Πραγματικά έσοδα ΦΠΑ ως % των θεωρητικών εσόδων με τον κανονικό συντελεστή	66,9	87,8	91,4	79,2	71,3	66,2
Σημείωση:						
1. Τα φορολογικά έσοδα αναλύονται ανά οικονομική λειτουργία, δηλαδή σύμφωνα με το αν προέρχονται από την κατανάλωση, την εργασία ή το κεφάλαιο. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), Taxation trends in the European Union (Ανάλυση των φορολογικών συστημάτων στην ΕΕ).						
2. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τη φορολογία ενέργειας, μεταφορών και ρύπανσης, καθώς και πόρους περιλαμβανόμενους στη φορολογία κατανάλωσης και κεφαλαίου.						
3. Η αποδοτικότητα ΦΠΑ μετράται με τον δείκτη εσόδων ΦΠΑ. Ορίζεται ως η σχέση μεταξύ των πραγματικών εσόδων ΦΠΑ που εισπράττονται και των θεωρητικών εσόδων που θα εισπράττονταν εάν είχε εφαρμοστεί ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ σε όλες τις δαπάνες τελικής (εγχώριας) κατανάλωσης, που αποτελεί ατελές μέτρο της θεωρητικής καθαρής βάσης του ΦΠΑ. Ο χαμηλός δείκτης μπορεί να δείχνει μείωση της φορολογικής βάσης εξαιτίας μεγάλων απαλλαγών ή την εφαρμογή μειωμένων συντελεστών σε ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών (κενό πολιτικής) ή κάποια αδυναμία εισπράξης φόρων, λόγω π.χ. απάτης (εισπρακτικό κενό). Επισημαίνεται ότι το σχετικό μέγεθος των διασυνοριακών αγορών σε σύγκριση με την εγχώρια κατανάλωση επηρεάζει επίσης την τιμή του δείκτη, κυρίως όσον αφορά τις μικρότερες οικονομίες. Για λεπτομερέστερη ανάλυση, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), Φορολογικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ και ΟΟΣΑ (2012), Consumption tax trends.						
Πηγή: Επιτροπή						

Πίνακας II. Δείκτες χρηματοπιστωτικών αγορών

	2009	2010	2011	2012	2013
Συνολικά κεφάλαια του τραπεζικού κλάδου (% του ΑΕΠ)	827,0	775,4	736,3	723,1	546,5
Ποσοστό των περιουσιακών στοιχείων των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (% επί του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων)	64,9	64,2	60,8	62,5	-
Ξένη ιδιοκτησία στο τραπεζικό σύστημα (% του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων)	37,0	30,6	35,5	34,6	-
Δείκτες χρηματοπιστωτικής ευρωστίας:					
- μη εξυπηρετούμενα δάνεια (% επί των συνολικών δανείων) ¹⁾	4,5	5,6	9,6	18,6	16,6
- δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%) ¹⁾	12,1	12,5	12,4	6,6	14,1
- απόδοση ιδίων κεφαλαίων (%) ¹⁾	14,1	11,0	-68,7	-75,8	-12,1
Τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα (ετήσιο ποσοστό μεταβολής %)	10,6	5,9	6,9	4,2	-9,4
Δάνεια για αγορά κατοικίας (ετήσιο ποσοστό μεταβολής %)	11,5	13,4	4,8	0,3	-6,8
Δείκτης χορηγήσεων προς καταθέσεις	113,8	103,9	112,6	119,3	151,3
Ρευστότητα ΚΤ ως ποσοστό % των υποχρεώσεων	6,0	4,6	4,9	8,9	15,4
Άνοιγμα των τραπεζών σε χώρες που λαμβάνουν επίσημη χρηματοδοτική συνδρομή (% του ΑΕΠ)	-	-	-	-	-
Ιδιωτικό χρέος (% του ΑΕΠ)	257,8	274,0	286,6	299,2	-
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% του ΑΕΠ)					
- Δημόσιο	-	-	-	-	-
- Ιδιωτικό	-	-	-	-	-
Διαφορά μακροπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του Bund (μονάδες βάσης)*	137,8	185,7	317,9	550,5	493,0
Διαφορικά επιτόκια στις ανταλλαγές κινδύνων αθέτησης (Credit default swap) για κρατικά χρεόγραφα (5-ετίας)*	110,6	149,7	638,0	1 196	943,9
Σημειώσεις:					
¹⁾ Πλέον πρόσφατα στοιχεία 2ου τριμήνου 2013.					
* Σε μονάδες βάσης.					
Πηγή:					
Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών και Eurostat (άνοιγμα σε μακρο-χρηματοπιστωτικά εύλαωτες χώρες), ΔΝΤ (δείκτες χρηματοπιστωτικής ευρωστίας), Επιτροπή (μακροπρόθεσμα επιτόκια), Παγκόσμια Τράπεζα (ακαθάριστο εξωτερικό χρέος) και ΕΚΤ (όλοι οι λοιποί δείκτες).					

Πίνακας III. Δείκτες της αγοράς εργασίας και κοινωνικοί δείκτες

Δείκτες αγοράς εργασίας	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	76,5	75,3	75,0	73,4	70,2	67,1
Αύξηση απασχόλησης (% μεταβολή έναντι του προηγούμενου έτους)	2,0	-0,4	-0,2	0,4	-4,2	-5,2
Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (% του γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	68,2	68,3	68,8	67,7	64,8	62,2
Ποσοστό απασχόλησης ανδρών (% του ανδρικού πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	85,2	82,8	81,7	79,6	76,1	72,6
Ποσοστό απασχόλησης ηλικιωμένων εργαζομένων (% του πληθυσμού ηλικίας 55-64 ετών)	54,8	55,7	56,3	54,8	50,7	49,6
Μερική απασχόληση (% της συνολικής απασχόλησης, 15 ετών και άνω)	7,8	8,6	9,5	10,2	10,7	12,7
Μερική απασχόληση γυναικών (% απασχόλησης γυναικών, 15 ετών και άνω)	11,4	12,4	12,7	12,9	13,7	16,1
Μερική απασχόληση ανδρών (% απασχόλησης ανδρών, 15 ετών και άνω)	4,8	5,3	6,8	7,7	8,0	9,5
Απασχόληση περιορισμένου χρόνου (% εργαζομένων με σύμβαση περιορισμένου χρόνου, 15 ετών και άνω)	13,9	13,7	14,0	14,1	15,0	17,4
Μετάβαση από προσωρινή σε μόνιμη απασχόληση	29,2	26,7	22,1	22,7	:	:
Ποσοστό ανεργίας ¹ (% του εργατικού δυναμικού, ηλικιακή ομάδα 15-74)	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ² (% του εργατικού δυναμικού)	0,5	0,6	1,3	1,6	3,6	6,1
Ποσοστό ανεργίας των νέων (% του εργατικού δυναμικού των νέων ηλικίας 15-24 ετών)	9,0	13,8	16,6	22,4	27,8	38,9
Ποσοστό νέων ΕΑΕΚ (% του πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών)	9,7	9,9	11,7	14,6	16,0	18,7
Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 με το πολύ κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που δεν παρακολουθούν περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση)	13,7	11,7	12,7	11,3	11,4	9,1
Ολοκλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχει ολοκληρώσει επιτυχώς τριτοβάθμια εκπαίδευση)	47,1	45,0	45,3	46,2	49,9	47,8
Επίσημες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας (από 1 έως 29 ώρες· % του πληθυσμού κάτω των 3 ετών)	8,0	8,0	11,0	7,0	7,0	:
Επίσημες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας (30 ώρες και άνω· % του πληθυσμού κάτω των 3 ετών)	18,0	14,0	13,0	16,0	19,0	:
Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο (% ετήσια μεταβολή)	1,5	-1,4	1,5	0,0	1,8	-0,2
Δεδουλευμένες ώρες ανά απασχολούμενο (% ετήσια μεταβολή)	-0,3	-0,5	0,4	0,1	0,7	0,0
Παραγωγικότητα εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα (% ετήσια μεταβολή· σε σταθερές τιμές)	1,9	-0,9	1,1	-0,1	1,1	-0,2
Αποδοχές ανά απασχολούμενο (% ετήσια μεταβολή· σε σταθερές τιμές)	-1,2	2,5	0,6	0,2	-2,5	-4,5
Ονομαστική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσια μεταβολή)	1,8	4,1	1,0	2,5	-2,7	:
Πραγματική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσια μεταβολή)	-2,7	4,0	-0,9	0,2	-4,2	:
Σημειώσεις:						
¹ Άνεργα θεωρούνται τα άτομα που δεν έχουν εργασία, είχαν αναζητήσει εργασία ενεργά και ήταν διατεθειμένα να αρχίσουν να εργάζονται αμέσως ή εντός δύο εβδομάδων. Το εργατικό δυναμικό απαρτίζεται από το σύνολο των εργαζομένων και των ανέργων.						
² Μακροχρόνιοι άνεργοι θεωρούνται όσοι ήταν άνεργοι επί τουλάχιστον 12 μήνες.						
Πηγές:						
Επιτροπή (Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ και Ευρωπαϊκοί Εθνικοί Λογαριασμοί)						

Δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας (% του ΑΕΠ)	2007	2008	2009	2010	2011
Ασθένεια/ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	4,5	4,5	5,1	5,0	5,0
Αναπηρία	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7
Παροχές γήρατος και επιζώντων	8,3	8,4	9,3	10,2	10,7
Οικογένεια/Τέκνα	1,9	2,1	2,2	2,1	2,0
Ανεργία	0,9	1,0	1,0	1,1	1,2
Στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός π.δ.κ.α.	0,6	0,8	1,1	1,1	1,0
Σύνολο	17,8	18,6	20,8	21,8	22,2
εκ των οποίων: παροχές βάσει ελέγχου πόρων	1,8	2,2	2,8	3,0	2,9
Δείκτες κοινωνικής ένταξης	2008	2009	2010	2011	2012
Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ¹ (% του συνολικού πληθυσμού)	23,3	23,5	24,6	24,6	27,1
Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παιδιών (% του πληθυσμού ηλικίας 0-17 ετών)	21,5	20,2	21,8	23,4	27,5
Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ηλικιωμένων (% του πληθυσμού ηλικίας 65 ετών και άνω)	49,3	48,6	42,6	39,8	33,4
Ποσοστό ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια ² (% του συνολικού πληθυσμού)	15,9	15,8	15,6	14,8	14,7
Σοβαρή υλική στέρηση ³ (% του συνολικού πληθυσμού)	9,1	9,5	11,2	11,7	15,0
Ποσοστό ατόμων σε νοικοκυριά χαμηλής εντάσεως εργασίας ⁴ (% του πληθυσμού ηλικίας 0-59)	4,5	4,0	4,9	4,9	6,5
Ποσοστό εργαζομένων που κινδυνεύουν από φτώχεια (% εργαζομένων)	6,3	6,8	7,3	7,3	7,9
Αντίκτυπος κοινωνικών μεταβιβάσεων (πλην συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας	30,6	33,1	33,6	37,0	37,4
Κατώτατα όρια φτώχειας, εκφρασμένα σε εθνικό νόμισμα σε σταθερές τιμές ⁵	9 411	9 257	9 088	9 305	8 958
Ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα (νοικοκυριά)	12 555	12 555	13 316	13 871	12 960
Διάμεσος σχετικής απόκλισης κινδύνου φτώχειας (60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος, ηλικία: σύνολο)	15,3	17,2	18,0	19,0	19,0
Σημειώσεις:					
¹ Άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (AROP): άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια (at-risk-of poverty - AROP) και/ή πλήττονται από σοβαρή υλική στέρηση (severe material deprivation - SMD) και/ή ζουν σε νοικοκυριά μηδενικής ή πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας (low work intensity - LWI).					
² Ποσοστό ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια (AROP): ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος.					
³ Ποσοστό ατόμων που υφίστανται τουλάχιστον 4 από τις 9 στέρησης: άτομα τα οποία δεν μπορούν i) να πληρώσουν το ενοίκιο ή τους λογαριασμούς κοινής ωφελείας, ii) να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους, iii) να αντιμετωπίσουν αφηνίδιες δαπάνες, iv) να καταναλώσουν κρέας, ψάρι ή πρωτεϊνούχο ισοδύναμο κάθε δεύτερη μέρα, v) να περάσουν μια εβδομάδα διακοπών μία φορά τον χρόνο μακριά από την κατοικία τους, vi) να συντηρήσουν αυτοκίνητο, vii) να έχουν πλυντήριο, viii) να έχουν έγχρωμη τηλεόραση, ή ix) να έχουν τηλεφώνο.					
⁴ Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας: ποσοστό ατόμων ηλικίας 0-59 ετών που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία οι ενήλικες (εκτός των συντηρούμενων τέκνων) εργάστηκαν λιγότερο από το 20% του συνολικού δυναμικού χρόνου απασχόλησής τους κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο.					
⁵ Για EE, CY, MT, SI, SK, ονομαστικές τιμές κατωφλίου σε ευρώ· ΕνΔΤΚ - έτος βάσης (100) το 2006 (η έρευνα του 2007 αναφέρεται σε εισοδήματα του 2006)					
Πηγές:					
Όσον αφορά τις δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας ESSPROS· όσον αφορά την κοινωνική ένταξη EU-SILC.					

Πίνακας IV. Επιδόσεις των αγορών προϊόντων και δείκτες πολιτικής

Δείκτες επιδόσεων	2004-2008	2009	2010	2011	2012	2013
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στο σύνολο της οικονομίας (ετήσια αύξηση επί τοις %)	1,4	-1,4	1,5	0,0	1,8	μ. δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον κλάδο μεταποίησης (ετήσια αύξηση επί τοις %)	-0,8	-3,7	1,4	-1,7	-0,9	μ. δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και της ύδρευσης (ετήσια αύξηση επί τοις %)	1,7	-2,7	-4,1	0,3	-3,6	μ. δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον κλάδο των δομικών κατασκευών (ετήσια αύξηση επί τοις %)	1,6	-14,7	-2,6	-5,2	-5,6	μ. δ.
Ένταση χρησιμοποίησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στον κλάδο της μεταποίησης ² (διπλώματα ευρεσιτεχνίας του ΕΓΔΕ διαιρούμενα δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου)	26,8	36,4	41,6	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Δείκτες πολιτικής	2004-2008	2009	2010	2011	2012	2013
Εκτέλεση συμβάσεων ³ (ημέρες)	735,0	735	735	735	735	735
Χρόνος εκκίνησης μιας επιχείρησης ³ (ημέρες)	8,0	8	8	8	8	8
Δαπάνες E&A (% του ΑΕΠ)	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	μ. δ.
Ποσοστό ολοκλήρωσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών)	44,2	45,0	45,3	46,2	49,9	47,8
Σύνολο δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση (% του ΑΕΠ)	7,0	8,0	7,9	7,9	μ. δ.	μ. δ.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , Συνολική (Δείκτης: 0=καμία ρύθμιση· 6=πλέον ρυθμιζόμενη)	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , Λιανική (Δείκτης: 0=καμία ρύθμιση· 6=πλέον ρυθμιζόμενη)	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , Κλάδοι δικτύου ⁵ (Δείκτης: 0=καμία ρύθμιση· 6=πλέον ρυθμιζόμενη)	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Σημειώσεις:						
¹ Η παραγωγικότητα της εργασίας ορίζεται ως η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε σταθερές τιμές) δια του αριθμού εργαζομένων.						
² Τα δεδομένα για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας αναφέρονται στις αιτήσεις προς το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ-ΕΡΟ). Υπολογίζονται σύμφωνα με το έτος κατά το οποίο υποβλήθηκαν στο ΕΓΔΕ. Ταξινομούνται σύμφωνα με τον τόπο κατοικίας του εφευρέτη, χρησιμοποιώντας κλασματική μέτρηση σε περίπτωση περισσοτέρων εφευρετών ή κλάσεων IPC (διεθνής κατάταξη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας) για την αποφυγή διπλής καταμέτρησης.						
³ Οι μεθοδολογίες, συμπεριλαμβανομένων των παραδοχών, για τον δείκτη αυτόν παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.doingbusiness.org/methodology .						
⁴ Οι μεθοδολογίες των δεικτών ρύθμισης της αγοράς προϊόντων παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1,00.html .						
⁵ Αθροισμα ETCR.						
Πηγή:						
Επιτροπή, Παγκόσμια Τράπεζα - <i>Doing Business</i> (για την εκτέλεση συμβάσεων και τον χρόνο που απαιτείται για την εκκίνηση επιχείρησης) και ΟΟΣΑ (για τους δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων).						

Πίνακας V. Πράσινη ανάπτυξη

		2003-2007	2008	2009	2010	2011	2012
Επιδόσεις πράσινης ανάπτυξης							
<i>Μακροοικονομικά μεγέθη</i>							
Ένταση ενέργειας	kgoe / €	0,22	0,22	0,22	0,21	0,20	0,19
Ένταση άνθρακα	kg / €	0,81	0,76	0,76	0,72	0,69	μ. δ.
Ένταση πόρων (αντιστοιχεί στην παραγωγικότητα των πόρων)	kg / €	1,59	2,04	1,69	1,56	1,41	μ. δ.
Ένταση αποβλήτων	kg / €	μ. δ.	0,14	μ. δ.	0,18	μ. δ.	μ. δ.
Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας	% του ΑΕΠ	-4,3%	-7,1%	-5,1%	-6,6%	-7,4%	-8%
Ποσοστό της ενέργειας στον ΕνΔΤΚ	%	10	12	12	11	9	9
Διαφορά μεταξύ μεταβολής τιμών ενέργειας και πληθωρισμού.	%	7,5	12,5	-16,5	18,9	14,0	17,9
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι φορολογίας της εργασίας	δείκτης	33,0%	28,4%	23,6%	23,0%	22,9%	μ. δ.
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι του συνόλου της φορολογίας	δείκτης	10,3%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	μ. δ.
<i>Τομεακά μεγέθη</i>							
Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία	kgoe / €	0,26	0,21	0,19	0,17	μ. δ.	μ. δ.
Ποσοστό βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία	% του ΑΕΠ	5,8	5,3	5,2	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Τιμές ηλεκτρικής ενέργειας για μεσαίους μεγέθους βιομηχανικούς χρήστες***	€ / kWh	μ. δ.	0,16	0,13	0,16	0,18	0,22
Τιμές φυσικού αερίου για μεσαίους μεγέθους βιομηχανικούς χρήστες**	€ / kWh	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Δημόσια Ε&Α για την ενέργεια	% του ΑΕΠ	μ. δ.	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Δημόσια Ε&Α για το περιβάλλον	% του ΑΕΠ	μ. δ.	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων	δείκτης	3,9%	7,3%	8,3%	15,1%	20,7%	21,2%
Μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καλύπτει το ΣΕΔΕ	%	μ. δ.	52,8%	52,1%	50,6%	47,5%	47,3%
Ένταση ενέργειας στις μεταφορές	kgoe / €	1,02	0,93	0,91	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Ένταση άνθρακα στις μεταφορές	kg / €	2,11	2,02	2,03	μ. δ.	μ. δ.	μ. δ.
Ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού							
Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας	%	98,0%	97,5%	96,2%	100,9%	92,5%	97,0%
Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου	HHI	μ. δ.	0,13	0,06	0,05	0,07	μ. δ.
Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος	HHI	0,93	0,91	0,91	0,91	0,91	0,90
Μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα	%	2,2%	3,3%	3,6%	3,8%	4,5%	5,1%
<p><u>Ειδικές κατά χώρα σημειώσεις:</u> Το 2012 δεν περιλαμβάνεται στον πίνακα λόγω έλλειψης στοιχείων. Γενικές εξηγήσεις για τα στοιχεία του πίνακα: Πηγή: Eurostat, εκτός εάν αναφέρεται άλλη. Εξηγήσεις ECFIN κατωτέρω Όλοι οι μακροοικονομικοί δείκτες έντασης εκφράζονται ως λόγος μιας φυσικής ποσότητας προς το ΑΕΠ (σε τιμές 2000) Ένταση ενέργειας: ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας (σε kgoe) δια του ΑΕΠ (σε EUR) Ένταση άνθρακα: Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (σε ισοδύναμα kg CO₂) δια του ΑΕΠ (σε EUR) Ένταση πόρων: Εγχώρια κατανάλωση πρώτων υλών (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR) Ένταση αποβλήτων: απόβλητα (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR) Ενεργειακό εμπορικό ισοζύγιο: το ισοζύγιο εξαγωγών και εισαγωγών ενέργειας, εκφρασμένο ως % του ΑΕΠ Στάθμηση ενέργειας στον ΕνΔΤΚ: το μερίδιο των «ενεργειακών» στοιχείων στο καλάνι του καταναλωτή που χρησιμοποιείται στον ΕνΔΤΚ Διαφορά μεταξύ μεταβολής τιμών ενέργειας και πληθωρισμού: ενεργειακή συνιστώσα του ΕνΔΤΚ, και συνολικός πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ (% ετήσια μεταβολή) Περιβαλλοντική φορολογία έναντι φορολογίας της εργασίας ή έναντι του συνόλου της φορολογίας: από την βάση δεδομένων «Taxation trends in the European Union» της ΓΔ TAXUD Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία: τελική κατανάλωση ενέργειας της βιομηχανίας (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας (EUR - τιμές 2005) Ποσοστό βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία: ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας επί του ΑΕΠ Τιμές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου για μεσαίους μεγέθους βιομηχανικούς χρήστες: ετήσιος καταναλωτής 500 - 2000MWh και 10000 - 100000 GJ - στοιχεία άνω ΦΠΑ. Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων: λόγος των ανακυκλούμενων δημοτικών αποβλήτων προς το σύνολο των δημοτικών αποβλήτων Δημόσια Ε&Α για την ενέργεια ή για το περιβάλλον: κρατικές δαπάνες για Ε&Α (GBAORD) για τις κατηγορίες αυτές ως % του ΑΕΠ Μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καλύπτει το ΣΕΔΕ: βάσει των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου όπως αναφέρονται από τα κράτη μέλη στον ΕΟΠ (πλην LULUCF) Ένταση ενέργειας στις μεταφορές: τελική κατανάλωση ενέργειας των μεταφορών (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου (EUR - σε τιμές 2005) Ένταση άνθρακα στις μεταφορές: εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στις μεταφορές δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του τομέα των μεταφορών Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας: καθαρές εισαγωγές ενέργειας προς την ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας, περιλαμβανομένων των διεθνών αποθηκών καυσίμων Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου: Δείκτης Herfindahl (HHI), υπολογιζόμενος ως το άθροισμα του τετραγώνου των μεριδίων αγοράς των χωρών καταγωγής Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος: Δείκτης Herfindahl για το φυσικό αέριο, το σύνολο των πετρελαϊκών προϊόντων, την πυρηνική θερμότητα, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα στερεά καύσιμα Μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα: ποσοστό % στην ακαθάριστη εγχώρια ενεργειακή κατανάλωση, εκφρασμένο σε τόνους ισοδύναμου πετρελαίου * Επιτροπή και ΕΟΠ. *** Για το 2007, μέσος όρος των S1 & S2 για DE, HR, LU, NL, FI, SE και UK. Οι υπόλοιπες χώρες έχουν μόνον S2. *** Για το 2007, μέσος όρος των S1 & S2 για HR, IT, NL, FI, SE και UK. Οι υπόλοιπες χώρες έχουν μόνον S2.</p>							

Δείκτες που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο 1 σχετικά με τον δυνητικό αντίκτυπο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην ανάπτυξη.

Περιθώριο κέρδους (mark-up) στον κλάδο των τελικών αγαθών: το περιθώριο κέρδους, δηλαδή η διαφορά μεταξύ της τιμής πώλησης ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας και του κόστους του/της. Τα περιθώρια κέρδους για τα τελικά αγαθά προσεγγίζονται βάσει των περιθωρίων σε επιλεγμένους κλάδους υπηρεσιών (μεταφορές και αποθήκευση, ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες, παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και νερού, ξενοδοχεία και εστιατόρια και χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση, εξαιρουμένων όμως του κλάδου των ακινήτων και της μίσθωσης μηχανημάτων και εξοπλισμού και λοιπών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων¹²). Πηγή: εκτίμηση των υπηρεσιών της Επιτροπής με τη χρήση της μεθοδολογίας Roeger (1995), βάσει των στοιχείων EUKLEMS 1996-2007.

Κόστος εισόδου στην αγορά: το κόστος έναρξης μιας επιχείρησης στον ενδιάμεσο τομέα. Ο ενδιάμεσος τομέας προσεγγίζεται από τον τομέα της μεταποίησης στο μοντέλο. Πηγή: κόστος έναρξης μιας επιχείρησης ως % του κατά κεφαλήν εισοδήματος, στοιχεία του 2012. Βάση δεδομένων «Doing Business». www.doingbusiness.org

Πραγματικός φορολογικός συντελεστής στην κατανάλωση: ορίζεται ως το ποσό των συνολικών φόρων στην κατανάλωση προς την αξία της ιδιωτικής κατανάλωσης. Στις προσομοιώσεις χρησιμοποιείται ως προσεγγιστική μεταβλητή για τη μετατόπιση της φορολογίας από την εργασία προς τους έμμεσους φόρους: οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές στην κατανάλωση αυξάνονται (μειώνοντας κατά το ήμισυ τη διαφορά έναντι εκείνων με τις καλύτερες επιδόσεις), ενώ οι συντελεστές φορολόγησης της εργασίας μειώνονται, ούτως ώστε το συνδυασμένο αποτέλεσμα να είναι εκ των προτέρων ουδέτερο. Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Taxation trends in the European Union, έκδοση 2013, Λουξεμβούργο, 2013, στοιχεία του 2011.

Ποσοστά εργαζομένων με υψηλή και χαμηλή εξειδίκευση: το ποσοστό των εργαζομένων με υψηλή εξειδίκευση αυξάνεται, εκείνο των εργαζομένων με χαμηλή εξειδίκευση μειώνεται (μειώνοντας κατά το ήμισυ τη διαφορά έναντι εκείνων με τις καλύτερες επιδόσεις). Ορισμοί των δεξιοτήτων: οι εργαζόμενοι με χαμηλή εξειδίκευση αντιστοιχούν στις κατηγορίες ISCED 0-2, οι έχοντες υψηλή εξειδίκευση αντιστοιχούν σε επιστήμονες (στους κλάδους των μαθηματικών και της πληροφορικής, της μηχανολογίας, της μεταποίησης και των κατασκευών). Το εναπομένον ποσοστό αντιστοιχεί σε μεσαία εξειδίκευση. Πηγή: στοιχεία του 2012 ή πλέον πρόσφατα διαθέσιμα, EUROSTAT.

Ποσοστό μη συμμετοχής γυναικών: ποσοστό γυναικών που δεν εργάζονται/αναζητούν εργασία (μη ενεργός γυναικείος πληθυσμός/γυναικών σε ηλικία εργασίας) Πηγή: στοιχεία του 2012 ή πλέον πρόσφατα διαθέσιμα, EUROSTAT.

Ποσοστά μη συμμετοχής ανδρών με χαμηλή εξειδίκευση: ποσοστό ανδρών με χαμηλή εξειδίκευση που δεν εργάζονται/αναζητούν εργασία (μη ενεργός ανδρικός πληθυσμός με χαμηλή εξειδίκευση/ανδρών σε ηλικία εργασίας) Πηγή: στοιχεία του 2012 ή πλέον πρόσφατα διαθέσιμα, EUROSTAT.

---

¹² Ο κλάδος των ακινήτων εξαιρείται λόγω στατιστικών δυσχερειών να εκτιμηθεί το περιθώριο κέρδους στον συγκεκριμένο κλάδο. Ο κλάδος της μίσθωσης μηχανημάτων και εξοπλισμού και λοιπών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αποτελεί εννοιολογικά μέρος του κλάδου των ενδιάμεσων αγαθών.

Ποσοστά μη συμμετοχής ηλικιωμένων (55-64 ετών): είναι το ποσοστό του πληθυσμού ηλικιωμένων (55-64 ετών) που δεν εργάζονται/αναζητούν εργασία (μη ενεργός πληθυσμός ηλικιωμένων/πληθυσμού 55-64 ετών)

Πηγή: στοιχεία του 2012 ή πλέον πρόσφατα διαθέσιμα, EUROSTAT.

ALMP: Οι δαπάνες ενεργητικής πολιτικής της αγοράς εργασίας (ALMP) ως % του ΑΕΠ επί του ποσοστού των ανέργων στον πληθυσμό.

Πηγή: στοιχεία του 2011 ή πλέον πρόσφατα, EUROSTAT.

Ποσοστό αντικατάστασης του επιδόματος: ποσοστό επί τοις % του εισοδήματος εργαζομένου, προτού καταστεί άνεργος, το οποίο καταβάλλεται από το καθεστώς ανεργίας.

Πηγή: μέσος όρος καθαρών ποσοστών αντικατάστασης σε περίοδο 60 μηνών ανεργίας, στοιχεία του 2012, ΟΟΣΑ, Benefits and Wages Statistics (στατιστικές επιδομάτων και αμοιβών). www.oecd.org/els/benefitsandwagesstatistics.htm.